

**BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK KAVRAMI, MEVDUAT
BANKALARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI
UYGULAMALARI**

Tuğba ÇEKİCİ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi: Ayşenur TARAKÇIOĞLU ALTINAY

Uşak

Haziran, 2019

**BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK KAVRAMI, MEVDUAT
BANKALARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI
UYGULAMALARI**

Tuğba ÇEKİCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi: Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

ÖZET

BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK KAVRAMI, MEVDUAT BANKALARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI UYGULAMALARI

Tuğba ÇEKİCİ

İşletme Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi: Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY

Finans piyasalarında bankaların önemi ciddi bir yere sahiptir. Bankalar sadece fon fazlalığını toplayarak fon talebinde bulunanlara aracılık etmekten ziyade, tasarruf ve yatırımlar arasındaki dengeyi de gözetmektedirler.

Banka fonksiyonlarının güçlü olması hem hissedarlar hem paydaşlar hem de ülke ekonomisi ve sanayileşmeye büyük katkı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında da bankacılığın gelişmesi ve büyümesi ülke açısından büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca bankalar fon transferini sağlamanın yanı sıra para ve maliye politikalarında, kaydî para yaratmada, gelir ve servet dağılımını şekillendirmemde de görev üstlenmektedirler.

Dört bölümden oluşan tezin birinci bölümünde, Türk bankacılık sektörünün doğuşu ve tarihsel gelişimine, literatürdeki tanım, görev ve türlerine yer verildikten sonra kısaca kamu sermayeli bankalara değinilmiştir.

İkinci bölümde ise; bankacılık sektöründe artan yoğunlaşmanın etkisi ile ortaya çıkan finansal kırılma kavramına, kırılmanın bir sonraki aşaması olarak değerlendirilebileceğimiz risk kavramının, doğuşu, tanımı, özellikleri ve yönetimine, yine bunlara bağlı olarak ortaya çıkan kriz kavramı, çeşitleri ve Türkiye’de yaşanan krizler ele alınmıştır.

Üçüncü bölüme gelindiğinde, bankaların kaynak yaratma ve yurtdışından sağlanan kredilere değinilmiştir.

Son bölümde ise, sürdürülebilirlik raporlaması ele alınarak sürdürülebilir kalkınmanın tarihçesine, literatürdeki anlamına, unsurlarına değinilmiş, daha sonra entegre raporlama kavramının tanımı yapılarak ortaya çıkış sebepleri dikkate alınmıştır. Türkiye'deki kamu bankalarının sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Risk kavramı, kırılganlık, bankacılık sistemi, sürdürülebilirlik raporlaması, entegre raporlama.*

ABSTRACT

RISK CONCEPT IN THE BANKING SYSTEM, SUSTAINABILITY REPORTING APPLICATIONS IN DEPOSIT BANKS

Tuğba ÇEKİCİ

Department of Business Administration

Social Sciences Institute, Uşak University, June 2019

Advisor: Dr. Faculty Member: Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY

The importance of banks in financial markets has a significant place. Banks not only seek funding by collecting surplus funds, but also monitor the balance between savings and investments. The strength of the Bank's functions contributes greatly to both shareholders and stakeholders, as well as to the country's economy and industrialization. From this point of view, the development and growth of banking is of great importance for the country.

In addition to providing funds, banks are also responsible for shaping money and fiscal policies, creating money and shaping income and wealth distribution.

In the first part of the thesis consisting of four chapters, the introduction and the historical development of the Turkish banking sector, the definition, tasks and types in the literature are given and the banks with public capital are mentioned briefly. In the second part; banking sector on the financial fragility concept associated with the effect of increasing concentration of assessed can risk concept as the next stage of fragility, rebirth, definition, characteristics and management, again my black crises are caused by these types and the crises in Turkey were discussed. In the third chapter, banks' resources creation and loans from abroad are mentioned. In the last chapter, the sustainability reporting is taken into consideration and the history of sustainable development, its meaning in the literature and its elements are mentioned.

Keywords: Conceptual framework of risk, fragility, banking system, sustainability reporting, integrated reporting

ONAY FORMU

ÖNSÖZ

Yüksek lisans sürecim ve tez aşamamda bana engin bilgi birikimi ile sürekli yol gösteren, yönlendiren ve daha başarılı olmam için beni sürekli gayretlendiren çok değerli danışmanım, Doç. Dr. Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY hocama teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca üniversite eğitimimin tüm aşamasında her daim yanımda olan maddi ve manevi desteklerini benden hiç esirgememiş Pamukkale Üniversitesi Öğr. Gör. Birsen ALŞAN' a ve Ödemiş Ticaret Odası Eski Genel Sekreteri Mehmet SOYER' e minnettarlığımı dile getirmeyi bir borç bilirim.

Yine aynı şekilde tez sürecim boyunca psikolojik desteğimi aldığım Uşak Psikoloji Enstitüsü Uzm. Psikolog Zeynep YEŞİLKAYA' ya ve bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Hazar İplik Ltd. Şti. kurucusu Mehmet Fatih KARADAŞ' a teşekkürlerimi sunarım.

Tuğba ÇEKİCİ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: TUĞBA ÇEKİCİ

Doğum Yeri ve Tarihi: İZMİR-ÖDEMİŞ / 12.12.1992

Ön Lisans Öğrenimi: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ, İŞLETME YÖNETİMİ

Lisans Öğretimi: UŞAK ÜNİVERSİTESİ, İŞLETME

Yüksek Lisans Öğretimi: UŞAK ÜNİVERSİTESİ

Bildiği Yabancı Diller: İNGİLİZCE

Bilimsel Faaliyetleri: YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derece ve Ödüller: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ, 3.00 ONUR BELGESİ

: UŞAK ÜNİVERSİTESİ, 3.05 ONUR BELGESİ

İletişim : e-posta adresi: tugbacekici35@gmail.com

İÇİNDEKİLER**Sayfa**

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ONAY FORMU	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BANKACILIĞIN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ	2
1.1. BANKACILIĞIN TÜRKİYE’DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	2
1.1.1. Cumhuriyet’ten Önce Türk Bankacılığı	2
1.1.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılığı	3
1.1.3. Günümüz Türk Bankacılığı	5
1.2. BANKANIN TANIMI GÖREVİ VE TÜRLERİ	9
1.2.1. Bankacılık Tanımı	9
1.2.2. Bankaların Görev ve Faaliyetleri	9
1.2.3. Banka Türleri	11

1.3.KAMU SERMAYELİ BANKALAR.....	12
1.3.1. TC Ziraat Bankası A.Ş.....	12
1.3.2.Türkiye Halk Bankası A.Ş	13
1.3.3.Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	13
2. BÖLÜM: BANKACILIK SİSTEMİNDE KIRILGANLIK	15
2.1. FİNANSAL KIRILGANLIK KAVRAM	15
2.1.1. Finansal Kırılğanlık Göstergeleri.....	16
2.1.2. Finansal Kırılğanlık Endeksi	17
2.2. BANKACILIKTA RİSK KAVRAMI.....	18
2.2.1. Risk Kavramının Doğuşu.....	18
2.2.2.Bankacılıkta Risk Tanımı ve Çeşitleri	19
2.2.3. Bankacılıkta Risk Yönetimi	25
2.3.FİNANSAL KRİZ KAVRAMI.....	27
2.3.1.Finansal Kriz Nedir?.....	27
2.3.2.Finansal Kriz Çeşitleri Ve Bankacılık Krizleri	31
2.3.3.Türkiye’de Yaşanan Finansal Krizler	34
3. BÖLÜM: BANKALARIN YABANCI FON KAYNAKLARI ...	38
3.1.BANKACILIKTA KAYNAK YARATMA	38
3.3.1. Bankacılıkta Fon Kaynakları.....	38
3.1.2. BANKACILIKTA FON KULLANIMLARI.....	39
3.2. YURTDIŞINDAN SAĞLANAN KREDİLER	40
3.2.1. Sendikasyon Kredileri.....	40
3.2.2. Seküritizasyon Kredileri.....	42
4. BÖLÜM: SÜRDÜREBİLİRLİK RAPORLAMASI	43
4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Ve Kavram Olarak Sürdürülebilirlik.....	43
4.1.1. Sürdürülebilirliğin Tarihçesi	43
4.1.2. Sürdürülebilirlik Unsurları	45
4.2. Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama.....	47
4.2.1 Entegre Raporlama Kavramı ve Ortaya Çıkış Sebepleri	47
4.2.2. Paydaş Yaklaşım Kavramı ve Sürdürülebilirlik.....	50

4.3.Kamu Sermayeli Bankaların Sürdürülebilirlik Raporlamaları	52
4.3.1.Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	52
4.3.2.TC Ziraat Bankası A.Ş.....	54
4.3.3. Türkiye Halk Bankası A.Ş	58
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	61
Kaynakça	63

TABLolar LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Günümüz Banka Grupları.....	7
Tablo 2. Kamu Sermayeli Bankalar	12
Tablo 3. Risk Yönetimi Politikaları	27
Tablo 4. Krizlerin Detaylı Sınıflandırılması	31
Tablo 5. Dünyada Son Dönemde Yaşanan Başlıca Krizler	34
Tablo 6. Sendikasyon Kredilerinin Özellikleri	41
Tablo 7. Sürdürülebilirlik Unsurları ve Küresel Hedefler	46
Tablo 8. Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri.....	48
Tablo 9. Entegre Raporlamanın İşletmelere ve Paydaşlara Sağlayacağı Faydalar	49
Tablo 10. Risk Yönetimindeki İç Kontrol Sürecinde Etkin Olan Başkanlıklar	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Risk Kaynakları	20
Şekil 2. Faiz Oranı Değişikliğinin Banka Üzerindeki Etkisi	24
Şekil 3. Risk Yönetiminin Organizasyonel Yapısı	26
Şekil 4. Finansal Sistemin İşleyişi	29
Şekil 5. Finansal Krizin Oluşumu	30
Şekil 6. Finansal Kriz Dağılımı.....	32
Şekil 7. Yurtdışı Kaynaklı Krediler	40
Şekil 8. Paydaş Teorisinin Teorik Modeli.....	51

KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
BDDK	Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TC	Türkiye Cumhuriyeti
AŞ	Anonim Şirket
TAO	Türk Anonim Ortaklığı
TAŞ	Türk Anonim Şirketi
HCBS	The Hong Kong and Shanghai Banking Corporation
ING	International Netherlands Group
PDF	Portable Document Format
GRI	Global Reporting Initiative

GİRİŞ

Fon aktarımı görevini yerine getiren bankalar ekonominin büyümesi ve kalkınmasında etkili bir konumdadır. Bu bakımdan bankaların görevlerini ne düzeyde yerine getirdiği ve hangi konularda olumlu girişimde buldukları finans literatüründe uzunca bir zamandır ele alınan konu haline gelmiştir.

Bu çalışma ile de bankacılık sistemlerine değinerek, kırılganlık ve kriz durumlarında ne tür reaksiyonlarda bulduklarının krizleri yönetmede ki tekniklerinin cevaplarını bulup, küreselleşmeden de ne oranda etkilendiği de göz önünde tutulacaktır.

Küresel serbestleşme ve artan rekabet ile birlikte işletmelerin devamlılığı hususunda gerekli olan sürdürülebilirlik ve entegre raporlamalarının günümüz koşullarında ciddi bir önemi bulunmaktadır. Hissedarlar ve paydaşlar açısından da dikkatle takip edilen bu raporlar, sadece işletmelerin finansal tablolarından ziyade çevresel, sosyal sorumlulukları da önemli bir hal almaktadır. Ayrıca bilgi kullanıcıları işletmelerin finansal tablolarında sadece geçmiş verileri ulaşabildikleri için geleceği yorumlamakta zorlanmaktadırlar. Bu durumda sürdürülebilir ve entegre raporlamaya giden işletmeler daha avantajlı daha güvenilir bir hal almaktadır.

Tezin son bölümünde sürdürülebilirlik ve entegre raporlamanın kavramsal açıklamaları yapılarak işletmeler ve bilgi kullanıcıları açısından önem ve değerine değinilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlaması düzenleyen kamu bankalarının verilerine yer verilmiştir.

1. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE BANKACILIĞIN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Çalışmamızın birinci bölüm de bankacılığın, Cumhuriyet öncesi, Cumhuriyet sonrası ve günümüz olmak üzere üç başlıkta tarihsel süreci ele alınacaktır.

1.1. BANKACILIĞIN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de, banka harici finansal araçların diğer batı ülkelerindeki gibi gelişmemesi sebebiyle, bankalar bu görevleri üstlenmiş, finans sistemimizin ve ekonomimizin omurgasını oluşturmuş, halkın tasarruflarının toplanması ve gerekli alanlara kaynak aktarılması açısından önemli bir rol oynamıştır (Parasız 2009 s.106).

1.1.1.Cumhuriyet'ten Önce Türk Bankacılığı

Cumhuriyetten önceki dönemi kapsayan 1847-1923 yılları arasında bankacılığın gelişimine bakıldığında, ilk kağıt paranın 1840 yılında "Kaime" ismiyle bütçe açıklarını kapatmak amacıyla çıkarıldığı görülmektedir. 1847-1923 yılları arasındaki dönemde Osmanlı Hazinesinin dış borç yükünün yönetilmesinin güç bir hale gelmesi "Kaime"nin yabancı paralar karşısında sürekli değer kaybetmesine neden olmuştur. Bu sebeple dış piyasalardan kaynak bulmakta güçlük çeken hükümet farklı yollar aramaya koyulmuştur. 1845 yılında, ithalatın finansmanına yönelik olarak sabit döviz kuru kullanımına karşı alınan önlemler kapsamında Galata bankerlerinin¹ saygın iki tanesi ile anlaşmaya gidilmiştir. 1847 yılında ise bu anlaşma yenilenmemiştir. Bu gelişmenin ardından Galata bankerleri hükümet adı altında yürüttükleri görevlerinden ayrılarak, ilk banka İstanbul Bankası adıyla kurulmuştur (Yetiz, 2016, s.106).

Sanayi devrimini gerçekleştirmiş batı ülkelerinde bankacılığın gelişimi dış ticaret ve sömürge yolundan kazandıkları servetleri sanayi kesimine kredi olarak aktarmak iken, Osmanlı İmparatorluğunun da hazinenin borç para gereksinimi sağlama ihtiyacı, bankacılığa yönelimi sağlamıştır (Yılmaz, 2007, s.26).

1852 yılında İstanbul Bankası faaliyetlerine son vererek tasfiye olmuş ve Osmanlı İmparatorluğu'nda kuruluşu bankacılığın başlangıcı olacak da kabul

---

¹Galata bankerleri: Osmanlı ekonomisinin finans sıkıntısı sebebiyle yaptığı iç borçlanmada devlete borç veren çoğunluğu Rum ve Ermenilerden oluşan gayrimüslim sınıftır.

edilen Osmanlı Bankası kurulmuştur. 1856 yılında yapılan Paris Barış Anlaşması bu kuruluşa önemli bir etken olmuş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun da dış borç alma olanakları artmıştır.

1863 yılında çiftçilere makul şartlarda kredi sağlamak için kurulan memleket sandıkları, kredilerin dağıtılması konusunda yolsuzluk yapıldığı iddiası ile menafi sandıkları adını alarak işlevini sürdürmüştür. Bir süre sonra toplanan kaynakların kullanım alanları ile ilgili yine şüpheler oluşmuş ve 1888 yılında Ziraat Bankası adıyla ilk kamu sermayeli banka kurulmuştur (Yetiz, 2016, s.106).

1.1.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılığı

Osmanlı döneminden devralınan iktisadi yapının eskimiş ve ağırlıklı olarak tarıma yönelik kurgulanmasından dolayı Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on yıllık dönemi varolan iktisadi ve sosyal yapının geliştirilmesine yönelik faaliyetlerle geçmiştir. Bu nedenle, iktisadi gelişimin hızlandırılması amacıyla bankacılık sisteminin önemi göz önüne alınmıştır. Bu gelişme hükümeti ulusal bankacılığın gelişimine yöneltmiştir. Ekonominin hızla gelişmesi ulusal bankaların başarısı olarak görülmüştür. 13 yabancı sermayeli, 22 adet yerli sermayeli, toplam 35 banka faaliyete başlamıştır (Özata, 2010, s.16).

Ulusal bankacılık dönemi olarak da tanımlayabileceğimiz Cumhuriyet Dönemi, Türk Bankacılık Sisteminin zaman içerisinde farklı özellikler barındıran örgütlenme biçimlerine sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Bu örgütlenme biçimi yaygın olarak küçük yerel bankalar ve büyük kamu bankaları şeklindedir.

1924'te ilk özel sermayeli banka olan Türkiye İş Bankası ve 1925 yılında ilk kalkınma bankası olan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası'nın kuruluş amacı reel sektöre kredi sağlamak olması gerekirken, kaynakların iştiraklere aktarılması nedeniyle işlevini yerine getirememiş ve 1933 tarihinde Sümerbank'a devredilmiştir (Yetiz, 2016, s. 111).

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde izlenen liberal ekonomi politikalarının sonuçları kendini göstermeye başlamış ancak, Büyük Buhran olarak anılan 1929 krizinin patlak vermesiyle tarım ve imalat sektörü olumsuz etkilenmiştir. Bu

gelişmeler devletçilik anlayışını ön plana çıkarmıştır. Sanayileşme hamlesinin yanında özel kesimi özendirme çabaları sermaye yetersizliği nedeniyle sonuçsuz kalmıştır.

Bu gelişme devletin sınai yatırımlara yönelmesine neden olmuştur. Bu dönemde yaşanan ekonomik kriz, tarım ürünlerinin fiyatlarının azalmasına, dış ticaret açıklarının artmasına, çiftçi gelirlerinde azalışa neden olmuştur. Bu durum sanayileşme adına yeni arayışlara girmeyi hızlandırmıştır. Cumhuriyet Döneminde bankacılık adına atılan en önemli adım 30 Haziran 1930'da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kurulmasıdır. Merkez Bankası, birçok yerel bankanın yaptığı gibi yöre tacirlerine kredi sağlamanın aksine, TCMB, para basımı, paranın değerini koruma, bankalara borç verme, ekonominin likiditesini koruma gibi görevlerde bulunmuştur (Özata, 2010, s.18).

İktisadi devlet politikaları bankacılık sistemini etkilemiş özel kanunlarla kurulan kamu sermayeli bankaların sayısı çoğalmaya başlamıştır. Bunlara, 1935 yılında Etibank, 1938 yılında küçük esnaf ve zanaatkarlara kredi sağlamak amacı ile kurulan Halk Bankası, 1933 yılında şehrin imar düzenini hazırlamak, yerel yönetimleri kalkındırmak amacıyla kredi imkanı sunan Belediyeler Bankası (daha sonra iller bankası olmuştur), 1938 yılında limanlar arası posta seferlerini ayarlamak, bazı liman işleri yönetmek adına kurulan Denizbankörnek verilebilir (Özata, 2010, s.19).

1945-1960 yıllarına gelindiğinde kriz döneminde uygulanan devletçi politikadan tekrar vazgeçilmiştir.Devletçi politikalar yeriniözel sektörün gelişmesine yönelik politikalara bırakmıştır. 1950'nin sonlarındaki ekonomik yavaşlama, 2.Dünya savaşının etkileri dolayısı ile1960-1980'li yıllarda da planlı ekonomik dönemle devam edilmiştir.

Tasarruf sahiplerinin kazançlarını koruma adına T.C. Ziraat Bankası gözetiminde, bankalar Tasfiye Fonu oluşturmuşlardır. 1982 banker krizi sonrası bu fon, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) aktarılmıştır. 1958 yılının bankacılık açısından diğer önemli konu ise, amacı bankaların kazanç ve çıkarlarını korumak, bankacılık sisteminin büyümesi, gelişmesi, rekabet alanının artması ve haksız rekabetin önüne geçilmesi için kararların alınması ve uygulanması açısından, Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) kurulması olmuştur (Yaman,2018, s.25).

1.1.3. Günümüz Türk Bankacılığı

Finansal açıdan önemi büyük bir yere sahip bankacılık sektörü, ekonomide büyüme ve kalkınma bakımından ciddi bir yere sahiptir. 1980'li yıllardan sonra banka sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır.

1999 yılında yeniden yapılanmaya giden bankacılık sistemi, enflasyon ile mücadele programı kapsamında şekillendirilmeye çalışılmıştır. En kapsamlı adımlar ise bankacılık yeniden yapılandırma programı ile 2001'li yıllarda atılmıştır.

23.06.1999 tarihinde finansal açıdan bir dizi temel değerler esas alınarak, denetim ve gözetim etkinliğinin artırılması adına bağımsız karar mekanizması olarak Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK) faaliyete geçirilmiştir.

1990'lı yıllarda ekonominin gelişimiyle beraber bankalar farklı yapılara bürünmüşlerdir. Ekonomideki gelişkinlik sektöre teknolojik boyutta yatırımlara sevk etmiş, para ve sermaye piyasalarının örgütlenmesinin önünü açmıştır. 1989 yılında kambiyo rejimindeki serbestleşme beraberinde, 90'lı yıllarda fazla faizli hazine bonoları ve devlet tahvilleri, bankacılığa hızlı yoldan para kazanmayı sağlamıştır (Yaman, 2018, s.28).

1990'lı yıllarda Merkez Bankası, bankaların hazineye aktardığı avansların ve bilanço büyüklüğünün kontrolüne yönelik para programını, ilk kez uygulamaya koymuştur. Ancak bu politika 1991'de yaşanan körfez krizi nedeni ile gerçekleştirilememiştir. İçinde bulunulan dönemin en önemli gelişmesi ise, Anayasa Mahkemesi'nin bankalar için çıkardığı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile TMSF'ye bankalara el koyma yetisinin verilmesi olmuştur. Bu kanun aynı zamanda BDDK'nın kurulması yönünde de etkili öngörülerini savunmaktadır (Yaman, 2018, s.30).

Böylece Hazine ve TC Merkez Bankası'nın paylaştığı denetim ve gözetim işleri BDDK bünyesine devredilerek, bağımsız denetim görüşü savunulmuştur.

2000'li yılında TMSF'nin el koyduğu Demirbank beş banka ile birlikte Sümerbank altında birleştirilmiştir. Özelleştirme ile güçlü ekonomiye geçiş programı

sorunları çözmekte yetersiz kalmış, 2003 yılına kadar Fon tarafından bankalara el koyma işlemi devam etmiştir. Şubat krizinde IMF'ye gönderilen iyi niyet mektubu sonuç vermiş IMF'nin uyguladığı düzenlemeler bankacılık sektörünün üzerindeki siyasi baskıyı arındırmıştır. 2. Basel düzenlenmesi ile 2005 yılında TCMB yarı bağımsızlığına kavuşup tüm denetlemeler BDDK tarafından gerçekleştirilmeye bırakılmıştır (Yaman, 2018, s.32).

2003 yılına baktığımızda, makroekonomik dengeyi oluşturmak için etkin değişiklikler ile birlikte para ve maliye politikaları uygulamaya konulmuş, güven ve istikrar ortamı sağlanmıştır. Fakat 2008 yılında Amerika'da oluşan Morantgage krizi 2009 yılına kadar derinleşerek etkisini sürdürmüş ve tüm dünyayı olumsuz anlamda etkilemiştir (Merdan, 2018, s.14).

Günümüzde faaliyet gösteren bankalar Tablo 1'de Mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, katılım bankaları, Tasarruf mevduatı sigorta fonu(TMSF) bünyesindeki bankalar olmak üzere dört başlık altında derlenmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Günümüz Banka Grupları**1. Mevduat Bankaları**

Kamu Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli	
		Türkiye’de Kurulu	Yabancı Banka Şubesi
T.C. Ziraat Bankası A.Ş Türkiye Halk Bankası A.Ş Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	Adabank A.Ş Akbank T.A.Ş Fibabanka A.Ş Anadolubank A.Ş Şekerbank T.A.Ş Turkish Bank A.Ş Turkish Bank A.Ş Türk Ekonomi Bankası A.Ş Türkiye İş Bankası A.Ş Yapı ve Kredi Bankası A.Ş	Arap Türk Bankası A.Ş Citibank A.Ş Denizbank A.Ş Deutsche Bank A.Ş Finansbank A.Ş HSBC Bank A.Ş ING Bank A.Ş Turkland Bank A.Ş Rabo Bank A.Ş ICBC Turkey Bank A.Ş Bank Of ChinaTurkey A.Ş BurganBank A.Ş Alternatifbank A.Ş Türkiye Garanti Bankası A.Ş	IntesaSanpaolo S.P.A Societe Generale S.A MUFG Bank Turkey A.Ş ONB Finansbank A.Ş Odea Bank A.Ş

1. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kamu Sermayeli	Özel Sermayeli	Yabancı Sermayeli
İller Bankası	Aktif Yatırım Bankası A.Ş	Bankpozitif Kredi Ve Kalkınma Bankası A.Ş
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası	Diler Yatırım Bankası A.Ş	Merrill Lynch Bank A.Ş
Türk Eximbank	GSD Yatırım Bankası A.Ş	Pasha Yatırım Bankası A.Ş
	Nurol Yatırım Bankası A.Ş	Standart Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş
	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş	
	İstanbul Takas Ve Saklama Bankası A.Ş	

2. Katılım Bankaları

Al Baraka Türk Katılım Bankası A.Ş
Asya Katılım Bankası A.Ş
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş

3. TMSF Bünyesindeki Bankalar

Birleşik Fon Bankası A.Ş

Kaynak: TBB

1.2. BANKANIN TANIMI GÖREVİ VE TÜRLERİ

Bu başlık altında bankacılığın tanımına, faaliyet alanlarına değinilecek türleri açısından farklılıkları ele alınacaktır.

1.2.1. Bankacılık Tanımı

Banka ismi, İtalyanca Banco kelimesinden Türkçe 'ye geçmiştir. Sıra, masa, tezgâh anlamında olan bu terim farklı dillerde başka anlamlara gelse de günümüzde yaygın bir biçimde banka olarak kullanılmaktadır (İngeç, 2009, s.5).

En yalın haliyle, bankalar ellerinde bulundurdıkları mevduatları yatırımcılara kredi olarak plase eden kuruluşlardır (Yılmaz, 2018, s.6). Bir başka değışle topladıkları mevduatları en verimli şekilde kredi sağlamak amacı ile kullanan, temel işlevi mevduat kabulü ve dağıtımını olan bir yapının temsilcileridir (Altuğ, 2000, s.15).

Bankalar tasarruf sahiplerinden topladıkları mevduatları ihtiyaç duyan kişilere ödünç para sağlamanın yanı sıra, para nakli, emtia kabulü, senet tahsili gibi işlemlerde de bulunan ticari bir işletme olarak da tanımlanabilir (Taşkın, 2018, s.3).

Gelirlerini faiz yolu ile elde eden bankalar, malın ödünç alınması, saklanması ve ödünç para verilmesi gibi ana özelliğe sahiptir (Yılmaz, 2018, s.4). Ayrıca borç ve alacak dolaşımını sistemin düzgün işlemesiyle takasını gerçekleştiren bankalar, risk durumunu ortadan kaldırarak güven ortamı sağlayan bir kuruluştur (Aksu, 2016, s.6).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ki gibi finans sektörünün en önemli aracı kurumu olarak da bilinen bankalar, birer ekonomik birimdir (Kırkiç, 2018, s.12).

1.2.2. Bankaların Görev ve Faaliyetleri

Ekonomik açıdan bankaların görev ve önemini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- a) Kredi Alış – Verişinde Güveni Sağlayan Kurumlardır.
- b) Banalar Fonları Toplayarak Büyük Fonların Oluşmasına Hizmet Ederler.
- c) Bankalar, Kendilerine Yatırılan Fonların Vadelerinden Daha Uzun Vadede Kredi Verebilirler.
- d) Bankalar Kredilere Aracı Olurlar.

- e) Bankalar, Halkın Tasarruflarını Saklamada Onlara Kolaylık Sağlar.
- f) Ulusal Ve Uluslararası Ticareti Geliştirirler.
- g) Para Politikasını Etkinliğini Arttırlar (Kaya, 2013, S. 5).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu²“*Faaliyet Konuları*” başlıklı m. 4’e göre,

- a) Mevduat kabulü.
- b) Katılım fonu kabulü, nakdî, gayri nakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri.
- c) Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- d) Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.
- e) Saklama hizmetleri.
- f) Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.
- g) Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.
- h) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- i) Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.
- j) Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- k) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.
- l) Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.
- m) Yatırım danışmanlığı işlemleri.
- n) Portföy işletmeciliği ve yönetimi.

---

² RG., S: 25983, T: 19.10.2005

- o) Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.
- p) Faktöring ve forfaiting işlemleri. Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- q) Finansal kiralama işlemleri.
- r) Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.
- s) Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a), kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler.

1.2.3. Banka Türleri

Hızla değişen ekonomi ve teknolojinin yanı sıra şekillenen toplumsal yapı, hukuki düzenlemeler, bankacılıkta farklı faaliyet alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Kaya, 2013, s.71). Bunlara değinecek olursak bankacılık türlerini aşağıdaki gibi sıralaya bilmemiz mümkündür.

Kanuni Niteliklerine Göre; Ülkelerin kanuni düzenlemeleri bankacılığın kuruluşu ile görevleri üzerinde de etkilerini göstermiş, özel yasalar ile faaliyet de bulunan bankalar, şahıs şirketi olarak faaliyet de bulunan bankalar ve sermaye şirketi olarak kurulan bankalar olmak üzere üç ana guruba ayırmıştır(Kaya, 2013, s.71).

Mülkiyet Yapılarına Göre;Bu sınıflandırma türü sermayesi ait olduğu kaynağa dayalıdır. Karma, özel, yabancı ve kamu olmak üzere kendi içinde dört guruba ayrılırlar (Kaya, 2013, s.72).

Örgütlenme Yapılarına Göre; Bu yapılanma gösterdiği faaliyet alanı ve kuruluş yerine göre yapılan bir sınıflandırma olup, ulusal, yerel, Off-Shore, bölgesel ve uluslararası şeklinde beş gruba ayrılır (Kaya, 2013, s.74).

Faaliyet Alanına Göre;Bu yapılanma türün de, bankalar belirli bir müşteri kitlesini muhatap alabilirler yada belirli bir ekonomik alanda faaliyet gösterirler. Bu tür, toptancı bankalar ve perakendeci bankalar olarak iki gurup da karşımıza çıkarlar (Kaya, 2013, s.77).

Ekonomik Alanlarına Göre; Sağladıkları ekonomik hizmeti göz önüne alarak yapılan sınıflandırmadır.

1.3. KAMU SERMAYELİ BANKALAR

Kamu sermayeli bankalar, sermayelerinin tümü devlete yada hazineye ait olan devlet destekli bankalardır. Kamu sektörü tarafından faaliyete geçirilmesi zorunlu olan ve özel işletmeler aksine kar amacı gütmeyen konularda hizmet sağlayan bir yapıya sahiptirler.

Ticari açıdan büyük önem taşıyan kamu bankaları, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmuştur. Dolayısıyla, finansal sistemin temel yapı taşı haline gelmiştir (Sarısakaloğlu, 2016, s.20).

Günümüzde Türkiye’de mevduat bankacılığı adı altında faaliyet gösteren 34 adet banka bulunmaktadır. Bu bankaların 3 tanesi kamu sermayeli bankalardır (Akın, 2018, s.34).

Tablo 2’de kamu sermayeli bankalar ele alınarak şube sayılarına değinilmiştir.

Tablo 2. Kamu Sermayeli Bankalar

Kamu Bankaları	Banka Sayısı	Yurt İçi Şube Sayısı
TC Ziraat Bankası A.Ş		1743
Türkiye Halk Bankası A.Ş		990
Türkiye Vakıflar Bankası A.Ş		947
Toplam	3	3680

Kaynakça: TBB, 2019

1.3.1. TC Ziraat Bankası A.Ş

Ülkemizde ilk ulusal banka olarak faaliyete geçen Ziraat Bankası’nın başlangıcı Mithat Paşa’nın 1863’de oluşturduğu memleket sandıklarına dayanmaktadır (Köse, 2008, s.148). Tarım ve hayvancılık ile uğraşan çiftçilerin kalkındırılması sebebi ile kurulmuştur (Şahin, 2006, s.29).

3202 sayılı kanun ile Ziraat Bankası adını almanın yanı sıra, banka İktisadi Devlet Teşekkülü biçimine de dönüştürülmüştür. Yasanın temelinde özel teşebbüsün tarım kredisi sorununu çözememesi, kredilerin, bir takım olanakların ve kaynakların çiftçiler tarafından gerçek anlamda faydalandırılabilmesi esasına dayanmaktadır. Bu gibi işlemlerin devlet faaliyetinde ve zorunluluğunda olma koşulunun altı kanun ile bir kere daha çizilmiştir. Ayrıca Ziraat Bankası şubesinin bulunmadığı yerlerde merkez bankasının devreye girerek faaliyette bulunması kararı onaylanmıştır (Köse, 2008, s.148).

1.3.2. Türkiye Halk Bankası A.Ş

Türkiye Cumhuriyeti'nin başlarında devlet, esnaf ve sanatkârların kalkındırılması amacı ile Halk bankacılığına yönelmiştir. Fakat ekonomik sorunlar ve sermaye kıtlığından kaynaklı, teşvik unsuru kredi kuruluşları faaliyete geçememişlerdir. 1933'lü yıllara gelindiğinde 2284 sayılı kanunun çıkarılmasıyla Halk Bankası ve Halk Sandıkları kapsamında 1938 yılında faaliyetini gerçekleştirebilmiştir. 1950'li yıllara gelindiğinde şube açma ve kredi sağlama imkanı bulabilmiş, 1964'lü yıllarda sermayesini hızla arttırmış mevduatın yanında kredi sağlama imkanı ciddi boyutlarda yükselmiştir (Çil, 2012, s.42).

1992'li yıllarda Türkiye Öğretmenler Bankası (Töbank), 1993'lü yıllarda Sümerbank, 1998'li yıllarda ise Etibank, Halk Bankası bünyesine geçirilmiştir (Çil, 2012, s.42).

2001'li yılları da değinecek olursak, kapatılan Türkiye Emlak Bankası'na ait 99 adet şube Halkbank bünyesine geçirilmiş, 2004'te de Pamukbank'ın devralınması ile birlikte Halkbank, sanatkârlar, esnaf ve küçük işletmelerin kredilenmesi amacını günümüzde de sürdürebilir hale gelmiştir (Çil, 2012, s.42).

1.3.3. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O

İkinci DünyaSavaşı'ndan sonra tüm Dünyada değişen koşullar, farklı finans kurumlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda 13 Nisan 1954'lü yıllarda 6129 Sayılı Kanun'la Vakıfbank faaliyete geçirilmiştir (Zembilören, 2009, s.17).

1921'den bu yana Evkat Nazırı Hayri Bey'in ileri sürdüğü Vakıf Gelirleri konusu Vakıfbank'ın kuruluşunun temel nedenini oluşturmuştur. Bankacılık işlemlerinin yanı sıra Vakıfbank'ın asli görevi sosyo-kültürel anlamda Türkiye geleneklerini yaşatmak gibi özel bir görevi üstlenmektedir (Zembilören, 2009, s.17).

2. BÖLÜM: BANKACILIK SİSTEMİNDE KIRILGANLIK

Bu bölümde mali kırılma olarak da tanımlanan finansal kırılma kavramı açıklanmakla beraber kırılma göstergeleri ve endeksleri üzerine durulacaktır.

2.1. FİNANSAL KIRILGANLIK KAVRAMI

Geçmişten bu yana istikrar kelimesi önemli bir kavram olarak görülmektedir. Firma, birey ve ülke genelinde ekonomik istikrar ciddi önem arz etmektedir. Bu sebep ile istikrarsızlığın oluşmaması istenmektedir. Finansal modelin işleyişi ve yapısı bizlere meydana gelebilecek istikrarsızlık durumunun sinyallerini verir (Korkmaz vd.,2016, s.128).

Kırılma istikrarsızlığı meydana getirdiği gibi istikrarsızlık da devamında krizleri meydana getirmektedir. Finansal açıdan kırılma tanımı, maliyetlerini borç ile kapatan anlamını taşımaktadır. Borcunu ödeyememe ve sürekli borç döngüsü içerisine girme durumu olarak da tanımlanabilmektedir. Bir işletme üzerinden kırılma kavramını tanımlayacak olursak, sorumluluklarını yerine getirme noktasında yaşayabileceği bazı aksaklıkların işletmenin genelinde zincirleme olarak büyük sorunlara neden olmuyor ise yada olsa bile sorun kısa sürede kendini düzeltebiliyorsa bu işletmenin sağlam olduğunu söyleyebiliriz. Fakat yaşanan sorun yada aksaklıklar karşısında işletme büyük tepkiler veriyor ve kendini toparlayamıyorsa bu işletme kırılma bir yapıya sahip diyebiliriz.

Kırılma dönemi genelde istikrarsızlığın oluşumundan önce karşılaşılan bir durum olup sinyallerini bize bir çok yönden hissettirebilir. Kırılma durumu kurumlara yüksek maliyet ve verimsiz yatırımlara sebep olabilmektedir. Aşırı duyarlılığın aşırı bir tepkimesi olarak da kırılma kavramını tanımlamak mümkündür (Oğuz, 2018, s.5-6).

İktisadi boyutta ele alınan kırılma tanımı ise, hane halkının önem büyüklüğü nedeni açısından halkın yoksullaşması olarak tanımlanmaktadır. Halkın yoksullaşması devletin yoksullaşmasına da neden olacak şeklindedir (Akgül,2018, s.4).

Fisher ve Keynes'in yatırımın borçla gerçekleştirilmesi istikrarsızlığı doğurur diyerek tanımladığı finansal kırılma durumunu Minsky 1977'li yıllarda

geliştirmiştir. Minsky'e göre; yatırımları gerçekleştirebilmek için girilen ağır borçlanmaya bağlı kalan kapitalist ekonomiler doğaları gereği kırılganlık gösterirler şeklinde ifade etmektedir (Boğa, 2016, s.35).

2.1.1. Finansal Kırılganlık Göstergeleri

Finansal kırılganlık endeksi, bir işleve sahip olduğu gibi, sahip olduğu öngörülerin olasılığına ait güvenilirliğin de bir çeşit aracılığını yapmaktadır. Endeksin ortaya koyduğu öngörülerin, güvenilirlik düzeyini yüksek tutabilmemiz için veri setini geniş tutmak gerekmektedir. Çünkü krizler temel makro değişkenlerdeki yıpranmadan veya yıpranma beklentisinden, ekonomik dışsal sorunların doğmasından, yapısal politik zaafardan kaynaklanmaktadır. 1990'lı yıllarda gelişmekte olan ülkelerin maruz kaldığı krizler üzerine bir çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonucu kriz göstergeleri olarak ele alabileceğimiz çeşitli değişkenler / oranlar çalışmalar sonrasında derlenmiştir.

Lizondo, Reinhart ve Kaminsky göstergeleri aşağıdaki şekilde toparlanmıştır.

Sermaye Hesabına İlişkin; Uluslararası rezervler, kısa dönemli sermaye akımları, yurt içi ve yurt dışı faiz oranları, arasındaki farklılıklar,

Borç Profiline İlişkin ; Kamu dış borç, toplam dış borç, borç servisi ve yabancı yardımlar, kısa dönemli borçlar.

Cari İşlemler Hesabına İlişkin; Cari işlemler dengesi, reel döviz kuru, ithalat ve ihracat, dış ticaret dengesi, tasarruf ve yatırımlar, ticaret hadleri.

Uluslararası Değişkenlere İlişkin; Yabancı reel Gayri Safi Milli Hasıla(GSMH) büyüme hızı, faiz oranları ve fiyat seviyesi.

Finansal Serbestleşmeye İlişkin; Banka borç ve mevduat faiz oranları arasındaki fark, kredi büyümesi, para çapındaki değişme, reel faiz oranları.

Reel Sektöre İlişkin; Üretim ve ücretler, istihdam ve işçilik, hisse senedi fiyatlarında ki değişimler, reel GSMH büyüme hızı.

Mali Değişkenlere İlişkin; Kamu tüketimi ve borçlanmaları, mali açık.

Kurumsal-Yapısal Faktörlere İlişkin; Bankacılık krizleri, geçmişte yaşanan krizler, finansal serbestleşme, döviz kontrolleri.

Politik Değişkenlere İlişkin; Maliye bakanı değişimi, seçim, politik istikrarsızlık, hükümet değişikliği.

Diğer Finansal Değişimlere İlişkin; Tahvil getirileri, merkez bankasının bankalara aktardığı kredi miktarı, enflasyon oranı, döviz kuru, M2 uluslar arası rezervler (Çakmak, 2006, s.164-165).

2.1.2. Finansal Kırılganlık Endeksi

Ekonomik daralmanın genel kabul görmüş literatürdeki tanımı, gayri safi yurtiçi hasılda (GSYH) art arda iki dönem oluşan negatif büyümedir. Dışa açıklık derecesinin yükselmesi ile tasarruf yetersizliğinin birleşimi, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri finansal piyasalar ve sermaye hareketlerine karşı duyarlı hale getirerek, piyasa yönlü sorun teşkil edebilmektedir. Bu nedenle finansal piyasalardaki ulusal veya uluslararası baskı sonucu oluşan GSYH'nin iki dönem art arda azalımı şeklinde açıklanan daralma, refah düzeninde oluşabilecek sorunları öngörülebilir kılma açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda finansal baskıyı öngörebilmemize yardımcı olabilecek değişkenler türetilmiştir. Bu değişkenler yardımı ile GSYH'deki azalma olasılıkları çeşitli istatistik ve ekonometri yöntemleriyle hesaplanabilir hale gelmiştir. Yapılan bu hesaplama Finansal Kırılganlık (baskı) Endeksi denilmektedir

Aşağıda Türkiye ekonomisi temel alınarak seçilmiş 8 makroekonomik değişkenleri şu şekilde sıralamak mümkün olabilmektedir.

- Cari İşlemler Dengesi / GSMH
- Reel Kur Endeksi
- İthalat / İhracat
- Kısa Vadeli dış borç / TCMB döviz Rezervleri
- Konsolide Bütçe Dengesi / GSMH
- İMKB (Borsa İstanbul) 100 endeksinin yıllık artış oranı
- Kısa-vadeli Dış Borç / Orta ve Uzun-vadeli Dış Borç
- Kamu Net Borç Stoku / GSMH

Finansal kırılabilirlik endeksleri sayesinde, daralmalar ön görülebilir ve sorunlar tespit edilebilir, önlemler sayesinde çözüm odaklı politikalar izlenebilmektedir. Bunun yanı sıra Finansal Kırılabilirlik Endeksi sayesinde yurtiçi ve yurtdışından kaynaklı olabilecek sorunlar ayrıştırılarak bilinmektedir (Çakmak, 2013, s.243-246).

2.2. BANKACILIKTA RİSK KAVRAMI

İkinci bölüm olarak ele aldığımız kırılabilirlik kavramını risk ve kriz başlıklarından ayrı tutamayacağımız gibi, bu başlıkta risk kavramının doğuşu, tanım ve özellikleri ayrıca bankacılık sektöründeki risk yönetimi ve önemine değinilecektir.

2.2.1. Risk Kavramının Doğuşu

En kısa tanımıyla gelecekte ön görülmeyen olay ya da olaylar bütününlü olumsuz yönde gerçekleşme ihtimaline risk denilmektedir. Eski dilde muhatara kelimesi olarak kullanılmaktadır. Aynı anlama gelen “rizoko” kelimesinden türemiş olan risk, tehlike zarar anlamlarını da içinde bulundurmaktadır. Yapılan tanımlamalardan her ne kadar belirsizlik unsurunu içerdiğini görsek de tek başına risk kelimesini tanımlamaya yeterli değildir. Çünkü, belirsizlik içerisinde olumlu ve olumsuzluğu barındıran bir kelimedir. Oysa risk olumsuz bir durumun ihtimal dahilinde ağırlık oluşturması sonucunu içeren bir kelimedir.

Köken olarak risk kelimesinin nereye dayandığı bilinmemektedir. Konu ile ilgili bilgileri, sosyologların yapmış olduğu araştırmalar bütününe borçlu olduğumuzu söyleyebiliriz. Kelimenin etimolojisi anlamında araştırma yapan Alman hukukçu aynı zamanda sosyolog olan NiklasLuhmann, ilk olarak risk kelimesinin gemicilik ve ticaret alanlarında kullanıldığını muhtemel kılmıştır. Ayrıca yazar, riskin kontrolüne yönelik çalışmaların deniz sigortacılığında örneklendirildiğini düşüncesindedir. Aynı şekilde sosyolog olan İngiliz Giddens da, kelimenin İngilizceye İspanyollardan 17. Yüzyılda aktarıldığını, anlam olarak da tehlikeye girmek, kayalıklara doğru gitmek manasına geldiğini ve bunun bir denizcilik tabiri olduğunu belirtmiştir. 16. Yüzyılın ortalarına doğru matbaa tekniklerinin ilerlemesiyle beraber hukuk alanı haricinde kullanılmaya başlanmıştır. Berting ise risk kelimesinin İtalyanca Risiko kelimesinden türemiş olabileceğini düşüncesindedir. Yazara göre 1347’li yıllarda deniz ticaretinde SantaClora gemisinin sigorta belgesinde sefer süresi boyunca karşılaşılabileceği riskler belirtilmiştir. Yine Berting,

risk kelimesini bazı etimologların Arapçadaki Rızık kelimesine dayandırdıklarından bahsetmektedir. Luhmann her ne kadar Latince özdeyişlerden bahsetmiş olsa da, riskin kelime olarak Roma dönemine kadar uzanıp uzanmadığı hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Bu bilgiler ışığında mantıklı olabilecek tahmin ise Latincedeki resecum, ricus yada rixare gibi kelimelerin anlam dönüşümüyle zamanla bugünkü halini almış olabileceğidir. Sonuç olarak risk kelimesinin nerede ve ne zaman ortaya çıktığının bilinmediğini söylemek hata olmayacaktır (Gülerci, 2012, s.5-8).

Kavram netliği açısından birbirleri ile bağlarının olmasına karşın çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanarak hataya düşülen risk, belirsizlik ve tehlike kelimelerinin aralarındaki farka değinecek olursak;

Risk: Gelecekte öngörülemeyen ve zarar yada kayıpla sonuçlanan olaylar bütünüdür.

Belirsizlik: Olumlu yada olumsuz herhangi bir olayın gerçekleşme olasılığının bilinmemesidir.

Tehlike: Gerçekleşme olasılığı bulunan kötü olaylar bütünüdür. Tehlike riski içinde barındıran geniş bir kavramdır.

Kısaca derlemek gerekirse; belirsizlik olumlu yada olumsuz durumları içinde barındırırken, risk sadece olumsuzluk üzerinde durur. Tehlike istenmeyen ama olasılığı olan kötü durumları içinde barındırırken, risk, gerçekleşebilecek kötü olayların zarar veya kaybı üzerine yoğunlaşır. Risk ve tehlikeyi bir örnek ile açıklayacak olursak, alkollü araç kullanan için risk teşkil eden yol, diğer sürücüler için tehlike teşkil etmektedir.

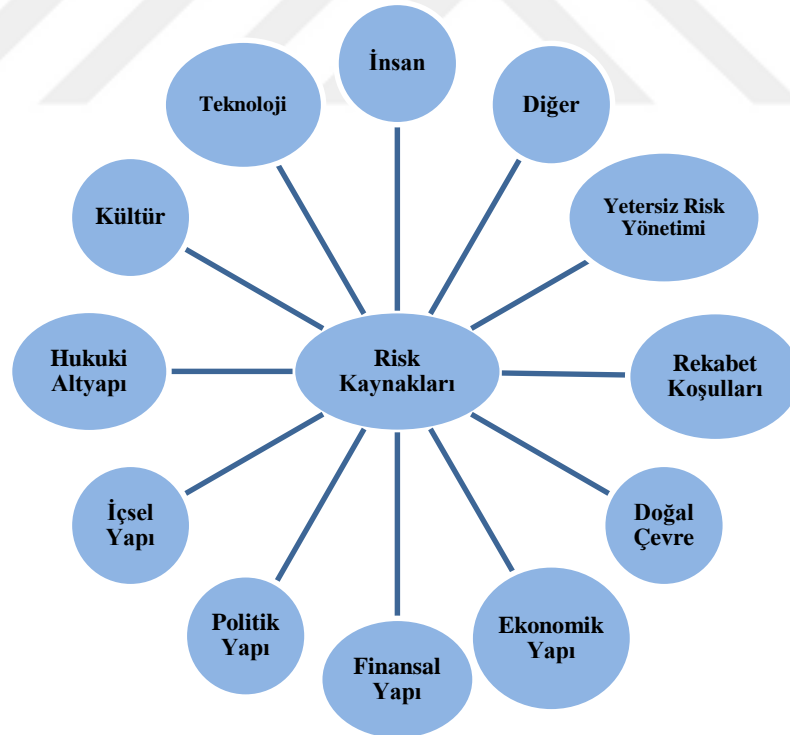
2.2.2.Bankacılıkta Risk Tanımı ve Çeşitleri

Bankacılık açısından risk, bankacılık işlemlerinden elde edilecek beklenen getiri ile gerçekleşen getirinin farkı olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle beklenen getirinin gerçekleşenden düşük olması durumunda risk söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan risk, zararlar karşılığın veya belirlenen banka hedeflerinin tehlikeye girmesi olasılığıdır. Ayrıca risk, şube ya da departmanların nakit akımlarındaki dalgalanma derecesi ya da standart sapması olarak da açıklanabilir (Şimşek, 2007, s.1-2).

Riskin tanımında baz alınan iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisi riske neden olan faktörlerden yola çıkılarak yapılan tanımdır. Burada iktisadi bir olayın bilgi durumundan yola çıkılarak, olay hakkındaki bilginin yetersizliğinden kaynaklı, yanlış kararda bulunma tehlikesi şeklindedir. İkinci yaklaşımda ise hedefe ulaşım olasılığı üzerindedir. Bundan kasıt belirlenen hedefe ulaşılamaması şeklindedir (Işık, 2014, s. 3-4).

Bir başka tanımla açıklanacak olunursa risk, sunulan bir kredinin veya taahhütün geri toplanmasında ya da uygulanmasında başarısız olma ihtimali durumudur (Emhan, 2009,s. 210).

İşletmeler faaliyet gösterdikleri süre boyunca birçok risk unsuruna maruzkalmaktadırlar. İşletmelerin doğal çevresi, ekonomik ve politik sistemi, kültürel yapısı, hukuki işleyişi, rekabet gücü vb. gibi faktörlerin hepsi birer risk kaynağını oluşturmaktadır. İşletmeler için risk oluşturabilecek faktörleri Şekil 1’de ele alınmıştır (Yarız, 2011, s.13).

Şekil 1. Risk Kaynakları

Kaynak: Yarız, 2011, Bankacılıkta Risk Yönetimi: Risk Matrisi Uygulaması.

Riskleri kaynaklarına göre ve yönetimine göre sıralayacak olursak;

Kaynaklarına göre riskler, sistematik ve sistematik olmayan olarak ikiye ayrılmaktadır..

Sistematik Risk: Bu tarz riskler kontrol edilemeyen pazar riskleri olarak adlandırılmaktadır. Piyasadaki dinamiklerin değişmesi sonucu ve çevresel etkenlerin sonucu oluşmaktadır.

Sistematik Olmayan Risk: Kontrol edilebilmesi muhtemel olan özel risklerdir. Finansal, yönetim ya da faaliyet süreçlerindeki sorunlardan meydana gelen risklerdir.

Yönetimine göre riskler, içsel(kontrol edilebilen) dışsal(kontrol edilemeyen) olarak ikiye ayrılmaktadır.

İçsel (kontrol edilebilen) Riskler: Riski meydana çıkaracak işlemlere yönelik önlem alınması ya da riski azaltıcı uygulamalarla bankanın zara ihtimalini minimuma indirmenin mümkün olduğu risk grupları olarak tanımlanmaktadır.

Dışsal (kontrol edilemeyen) Riskler: Öngörü olasılığı olmayan meydana geldiği anda etkisini gösteren risk gruplarıdır.

Risklere yönelik literatür incelendiğinde birden fazla sınıflandırma göze çarpmaktadır. Buna göre risklerin 5 kategoride ele alındığı çalışmaların yanında daha ayrıntılı olarak 50 den fazla grubun ele alındığı sınıflandırmalarda ortaya konmuştur. Bu araştırma kapsamında 3 temel riske ve 8 farklı başlığa yer verilmiştir (Karabulut, 2016, s.27).

3 temel risk olarak;

Kredi Riski: Borç verme işleminden sonra anlaşma şartına göre ödemenin yapılmaması nedeniyle karşılaşılan nakit akım sorunu.

Piyasa Riski: Beklentideki değişimler sonucu ticari ürün yada varlıkların değer kaybetmesi.

Operasyonel, Çevresel ve Davranışsal Riskler: Riski meydana çıkaracak işlemlere yönelik önlem alınması ya da riski azaltıcı uygulamalarla bankanın zarar

ihtimalini minimuma indirgemenin mümkün olduğu risk grupları olarak tanımlanmaktadır (Karabulut, 2016, s.27).

- Piyasa riski
- Kredi riski
- Kur riski
- Sermaye riski
- Faiz oranı riski
- Ülke riski
- Likidite riski
- Operasyonel risk

Piyasa riski: Bankaların bilançolarında takip edilen, piyasa unsurlarındaki değerin; piyasa dalgalanmalarından etkilenmesi sonucu oluşan zarar ihtimali. Finansal varlıkların kur seviyesi, faiz, hisse senetlerindeki fiyat dalgalanmaları, altın, emtia, kıymetli taş fiyatlarının değer kaybetmesi sonucu zarara uğraması durumudur. Özetlemek gerekirse, banka varlıklarının piyasada oluşan değer kayıpları nedeni ile uğradıkları zarar şeklinde de ifade edilebilmektedir (Turşucu, 2006, s.10).

Kredi Riski: Bankalar mevduat toplamının dışında borç da vermektedirler. Verilenkredinin ödenmeme veya geç ödenme durumundan kaynaklanan zarar riski, kredi riski olarak tanımlanabilmektedir. Kredi riski alınan borcun ödenmesine olanak bulunmaması şeklinde de açıklanabilir. Verilen kredi geri ödenmediği taktir de hem anaparası üzerinden hem de faizi açısından risk teşkil etmektedir. Kredi riski borç ödeme belirsizliği olarak da ifade edilebilir (Mandacı, 2003, s. 71).

Kredi riskine sebebiyet veren unsurlardan bir kaçına değinecek olursak;

- Gerçekleştiği halde tahsil edilemeyen faiz,
- Borç verildiğine dair oluşturulan takip ve yönetme giderleri,
- Yasal işlemlerin takibine ilişkin giderler,

- Faiz getirisinden yoksun kalınması sebebiyle kaçırılan fırsat giderleri (Karabulut, 2016, s.28).

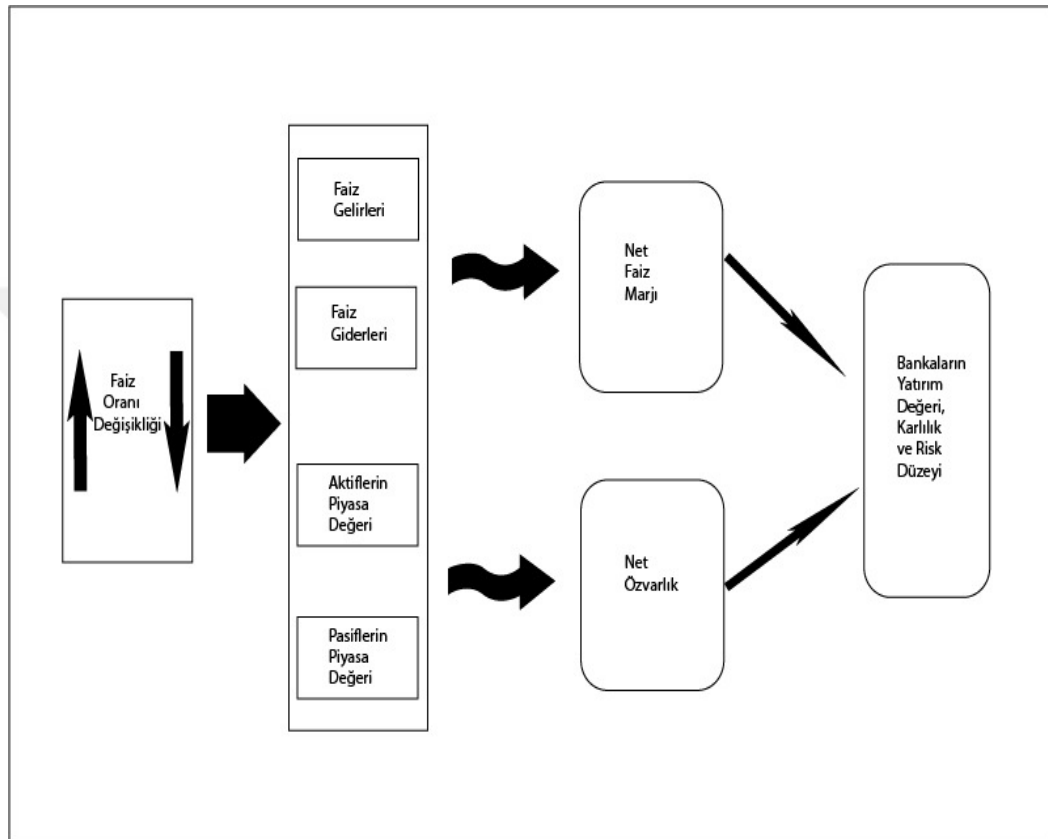
Kur riski: Genel olarak döviz kurlarında oluşan ve gelecekteki değişimler nedeni ile gerçekleşen zarar ihtimali olasılığıdır. Bir başka deyişle, döviz kurlarındaki beklenmedik davranışlardan oluşabilecek risklerdir. Kur riski çoğunlukla ihracat-ithalat yapan işletmeleri etkilemektedir. Bunun dışında yabancı işletmeler ile rekabette olan ve yatırım nedeni ile dövize sahip işletmelerde bu risk ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bankalar mevduat kabulü yada kredi sağlama gibi işlemlerini başka para birimleri üzerinden yaptıklarında, faiz oranı ve kredi riskinin yanı sıra kur riski ile de karşılaşmaktadırlar. Döviz kurlarındaki arz ve talep ancak faiz oranları, dış ticaret derecesi, enflasyon büyüklüğü, ekonomik ya da politik şartlar ve hükümet müdahaleleri sebebi ile etkilenmektedir (Özçelik, 2006, s.18-19).

Sermaye Riski: Bu risk türü, bankaların faaliyet konularını sürdürebilme açısından yeterli sermayeyi ellerinde bulundurup bulundurmama riski olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan sermaye ve risk birbiri ile çok bağlantılı bir kavramdır. Bu durum gerek ülkemizde gerek diğer ülkelerde sermaye yeterliliği kavramını doğurmuş ve sürekli takip edilmesi gerekliliğini savunmaya itmiştir. Sermaye kavramının önemi bankaların az sermaye ile çok kazanç amacından kaynaklanmaktadır. Bu sayede finansal kaldıraçın çarpan etkisi sayesinde kar getirilerini artırma imkânları mevcuttur. Riskini minimum seviyede tutan bankalar sermayelerini azaltma yoluna giderek karlarını maksimize etmeye yönelebildikleri gibi riskli bir ortamda da seviyelerini artırarak, riski azaltma yoluna gidebilmektedirler. Sermayenin banka açısından önemi büyüktür. Sermayesi güçlü olan bir banka masraflarını finanse etme, güven sağlama, kredi riskini karşılama gibi konularda başarı sergileyebilmektedir (Kırsacık, 2009, s.27-28).

Faiz Oranı Riski: Faiz oranı riski, aktif-pasif kalemleri önemli derecede etkileyen risk türüdür. Bankalar, faiz gelirlerinin faiz giderlerinden fazla olması için çabalamaktadırlar. Oranda meydana gelen her bir değişiklik sebebi zarara maruz kalma riskini oluşturmaktadır. Faiz oranlarındaki artış mevduatları etkilediği gibi düşüşlerde mevduat sahiplerinin paralarını çekmelerine neden olmaktadır. Kontrol altına alınmış faiz oranı riski sayesinde bankalar karlılıklarını yükseltme imkânına sahiptirler. Bu nedenle bankalar, faiz oranı riskine yönelik etkili politikalar üretme

ihtiyacına yönelmektedirler. Faiz oranlarının artması sabit faizli kıymetler üzerinde değer düşüşüne neden olurken, faizlerin düşmesi değer artışı sağlamaktadır (Altıntaş, 2006, s.133-134).

Şekil 2 yardımı ile faiz oranı değişikliğinin bankalar üzerindeki etkisi anlatılmaya çalışılmıştır.

Şekil 2. Faiz Oranı Değişikliğinin Banka Üzerindeki Etkisi

Kaynak: Şimşek, 2007, Bankacılıkta Risk Ve Risk Ölçüm Yöntemleri, s.15

Ülke Riski: Bu risk türü ise, ulusal ya da uluslararası kredi işlemlerinde krediyi alan kurum veya kişilerin faaliyet gösterdikleri ülkenin sosyal ve politik yapısının yanı sıra, ülke ekonomisi nedenlerinden yükümlülüklerini yerine getirememesi şeklinde tanımlanabilir. Genel olarak kamu kurum ve kuruluşlara ve yabancı hükümetlere sağlanan krediler mevzubahis olduğunda önemli olabilmektedir (Kalkan, 2007, s.12).

Likidite Riski: En önemli risk grubuna girmekte olan likidite riski, bankaların faaliyetlerini karşılayabilecek ya da nakit yaratabilecek durumlarının olmaması durumunu barındıran risk durumudur. Daha basit ifadeyle, bankanın

günlük işlemlerini yapabilecek nakdinin olmaması durumudur. Bu durumda bankalar borçlarını vadesinde ödeyebilecek, art arda gelebilecek ödeme taleplerini cevaplayabilecek bir likidite politikası geliştirip faaliyetlerini yerine getirmelidir (Bozyiğit, 2002, s.15-16).

Operasyonel Risk: İçsel süreçleri kapsayan bir risk türüdür. Yetersiz ya da başarısız süreçler, sistemsel problemler, personel sorunları, yanlış yönetim kararları sebebi ile dolaylı veya doğrudan zarar oluşması riskidir. Bilgisayar korsanlarının çoğalması ve bilgisayarların gelişimi sonucu bankaların kandırılması da birer operasyonel risk kapsamına girmektedir (Gür, 2007, s.35).

2.2.3. Bankacılıkta Risk Yönetimi

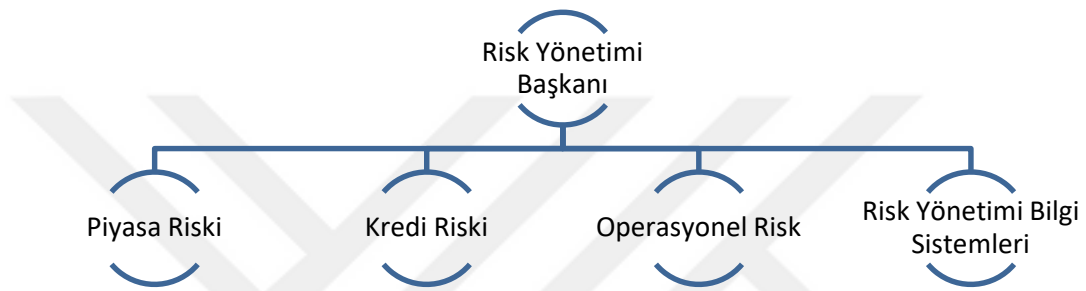
Günümüz koşullarında liberalleşmenin ve en önemlisi, küreselleşmenin etkisi ile bankalar için risk yönetimi vazgeçilemez bir hal almıştır. Tüm kurum ve kuruluşlar için ciddi önem arz eden risk yönetimi başlıca bir uzmanlık dalı haline gelmiştir (Külahi, 2013, s.5).

Risk yönetiminin yahut analizinin amacı, kurum açısından meydana gelebilecek tehlikelere yönelik uygun karşılık verebilecek bilinçli veya bilinçsiz tehditlerin tesirini ve gerçekleşme durumunu azaltacak çalışmaları ve prosedürleri teşhis etmektir (Sayım ve Er, 2009 s.8).

Risk yönetimi, belirsizlikler veya belirsizliklere sebep olabilecek olumsuzlukları mümkün olan en düşük seviyeye indirmeyi amaçlayan bir disiplindir. Süreç olarak, riskler tanımlanır, buna yönelik önlemler alınır, riskin derecesi sayısallaştırılır, daha sonra kabul edilebilir bir risk seviyesi belirlenir. Başka bir ifade ile risk yönetimi tanımlanacak olunursa, nerede, ne zaman ve nasıl meydana geleceği net olmayan risklerin, kötü etkilerini minimuma indirmek ve içinde barındırdığı fırsatları en olumlu şekilde değerlendirmek şeklinde tanımlanabilir. Bankaların risk yönetim konularını, yönetim bazından soyutlayarak denetim ve gözleme indirgemesi durumunda, ülkenin büyük sorunlar yaşamasına sebebiyet vermesi şüphesizdir. Aktif- pasif kalemleri ile çok fazla etkileşim içine girmesi gereken risk yönetimi bu etkileşimi eş zamanlı yaparak bankanın temelini oluşturmalıdır. Risk yönetiminde başarısız olan bankalar, muhtemel krizleri tespit edemez ve bu krizlerden görecekları zararları saptayamazlar. Bankalar için büyük öneme sahip olan risk yönetiminin verimliliğini arttırmak adına büyük bir girişimde bulunarak Basel komitesi, Basel

kriterlerini yayınlamıştır. Bu kriterler sayesinde getirilen standartlar bankalar için sağlam ve güvenli risk yönetimini ve sistemlerini etkin kullanmalarına olanak sağlamaktadır. Birtakım bankalarda operasyonel, kredi ve piyasa riskleri farklı risk yöneticileri tarafından yönetilirken, risk yönetimi konusunda ileri olan bankalarda tüm risklerin yönetimi Risk Yönetimi Başkanı himayesi altındadır (Külahi, 2013, s.5-7).

Şekil 3’de risk fonksiyonlarının, risk yönetimi başkanı tarafından merkezîleştirilmesi gözlemlenmektedir.

Şekil 3. Risk Yönetiminin Organizasyonel Yapısı

Kaynakça: Gür, 2007, Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve risk Ölçüm Yöntemleri s.15.

Burada piyasa, kredi ve operasyonel risklerine ait ölçüm ve analizler yapıldıktan sonra bilgi sistemleri bölümünde veriler derlenip toplanıp raporlandırılır.

Kısa ya da uzun vadede bankalar emniyet oluşturmaya yönelik politikalar geliştirme yoluna girerler. İki şekilde ele alabileceğimiz risk yönetimi politikalarından ilkinin; risk sebeplerini ortadan kaldırmaya yönelik ikincisini ise oluşan risklerin tesirini karşılamaya yönelik olarak tanımlayabiliriz.

Aktif- pasif kalemleri üzerinden risk yönetim politikasında ise, Tablo 3’deki gibi ele alınmaktadır (Köçer, 2010, s.60).

Tablo 3. Risk Yönetimi Politikaları

Aktif Risk Yönetimi:
Dövizlerin miktarlarında, faiz oranı ve esnekliklerinde, durumların vadelerinde ahenksizliğin ve pozisyon açıklarının limitlendirilmesi.
Menkul kıymet ve kredi portföylerinde çeşitlendirilmeye gidilerek riskin dağıtılması.
Pasif Risk Yönetimi:
Likidite kaynaklarının düzenlenmesi.
Kazanma kuvvetinin sağlamaştırılması.
Özkaynak rezervlerinin oluşturulması.

Kaynak: Kaval, 2000, Bankacılıkta Risk Yönetimi, s.34-36

Burada ki temel görev, riskleri tespit etmek, yönetmek ve raporlamak şeklinde özetlenebilir.

2.3. FİNANSAL KRİZ KAVRAMI

Finansal kriz kavramı bir anda meydana gelebilecek bir durum değildir. Bura işletmeler ikinci bölümün başından itibaren anlatıldığı gibi ciddi sorumluluklar üstlenirler. Kurum yada kuruluşlar kırılganlıkları tespit etmede riskleri iyi analiz edip yönetemedikleri durumlarda ya da eksik veya yanlış yönetim politikaları uyguladıklarında kriz kaçınılmaz bir hal almakla kalmayıp ülke bazında çöktürlere neden olabilmektedir.

2.3.1. Finansal Kriz Nedir?

Kökeni Yunanca 'ya ve Latince 'ye uzanan kriz kelimesi, sosyal bilimler dalında bunalım ya da buhran anlamı taşımakta olup literatürde yerini almıştır. 1900'lü yıllardan bu yana yaşanan ekonomik krizler nedeni ile ekonomi alanında önemli bir yer edinmiştir. Genel olarak tanımlanacak olunursa kriz, finansal başarısızlık ve istikrarsızlık olarak açıklanabilmektedir. İktisadi etkenlerin

bozulmasından kaynaklı krize doğru ilerleyen finansal piyasalar, sadece kendi türleri arasında etkileşime geçmeyip reel piyasalarıda etkisi altına almaktadır. Bu durum telafisi olanaksız bozulmalara neden olmaktadır. Monetarist yaklaşımın öncülerinden Mishkin'e göre finansal kriz, krize sebebiyet veren temel etkenin iktisadi boyuttaki bozulmalar varsayımına dayanır (Kaya, 2018, s.5-6).

Gerek günlük konuşmada, gerekse bilimin çeşitli branşlarında sıkça kullanılan bir kavram olan kriz, ekonomik anlamda öngörülemeyen gelişmelerin makro ve mikro düzeyde etkisinin ciddi sonuçlar doğması durumu anlamını taşımaktadır (Turgut, 2007, s. 35).

Kriz kavramı genel olarak, bir işin yada olayın geçirdiği karmaşık evre, işlevin bozulması, atlatılması zor bir durum, ani kötüye gidiş, dönüm noktası, ani gelişen ve öngörü olasılığının düştüğü vaziyetlerde kullanılan bir kavramdır. Krizi diğer durumlardan ayıran en önemli husus acele karar verme zorunluluğudur. Bu sebeple kriz, hızlı uyum sağlamayı gerekli kılan değişiklikler şeklinde de tanımlana bilinmektedir. Krizin meydana geldiği yapıların çoğunda organizasyonlar daha önce denk gelmedikleri bir değişim süreci ile karşılaşır. Bu sebep ile kriz sürecini bir evvelki mekanizmayı tehdit eden ilerleyiş olarak da tanımlamak mümkündür (Sevim, 2012, s.5-6).

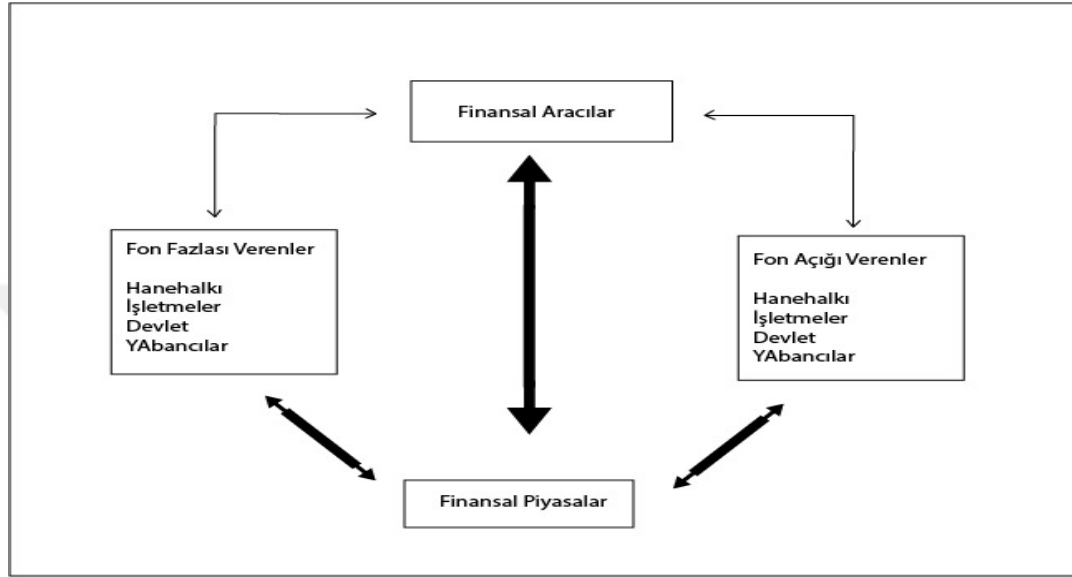
Başka bir deyişle kriz, bir mal veya hizmetin, döviz ya da faktör piyasalarında fiyatının veya miktarının kabul edilemez bir değişme, dalgalanma yaşaması durumu olarak tanımlanabilir. Bu durumda ulusal refah azalır, işsizlik de ciddi artışlar meydana gelir. Her şeyden önce kriz ekonomide normal dışı durum ve piyasa sistemi içinde piyasaların çalışmaması, kitlenmesi ya da aşırı duyarlı hale gelmesine neden olur (Sucu, 2005, s. 9).

Paul Krugman, kriz için belli bir tanımın olmadığını iddia ederken, Santanella ve Edward bu düşünceye katılmayıp krizleri, paranın değerindeki bariz bir azalışa bağlamışlardır. Bu kişilerin dışında kalanlar ise paranın değerindeki azalışın yanı sıra uluslararası rezervlerin kritik boyutta tükenmesine bağlamışlardır (Erdoğan, 2006, s.5).

Finansal krizler, piyasada işlem gören bono, hisse senetleri, döviz kurları gibi finansal araçların miktar yada fiyatlarında oluşan ani ve sert azalmalar olarak da

tanımlanabilir. Finans piyasaların asli görevi, kaynakları, birey yada firmalara aktararak verimli yatırım alanları yaratmalarını sağlamaktır. Bu aktarım mekanizmasının aksaması, işlevini yerine getirememesi sonucunda finansal krizden söz edilebilmektedir (Eren, 2010, s.4).

Şekil4’de finansal sistemin işleyişine dair bir anlatım ele alınmıştır.

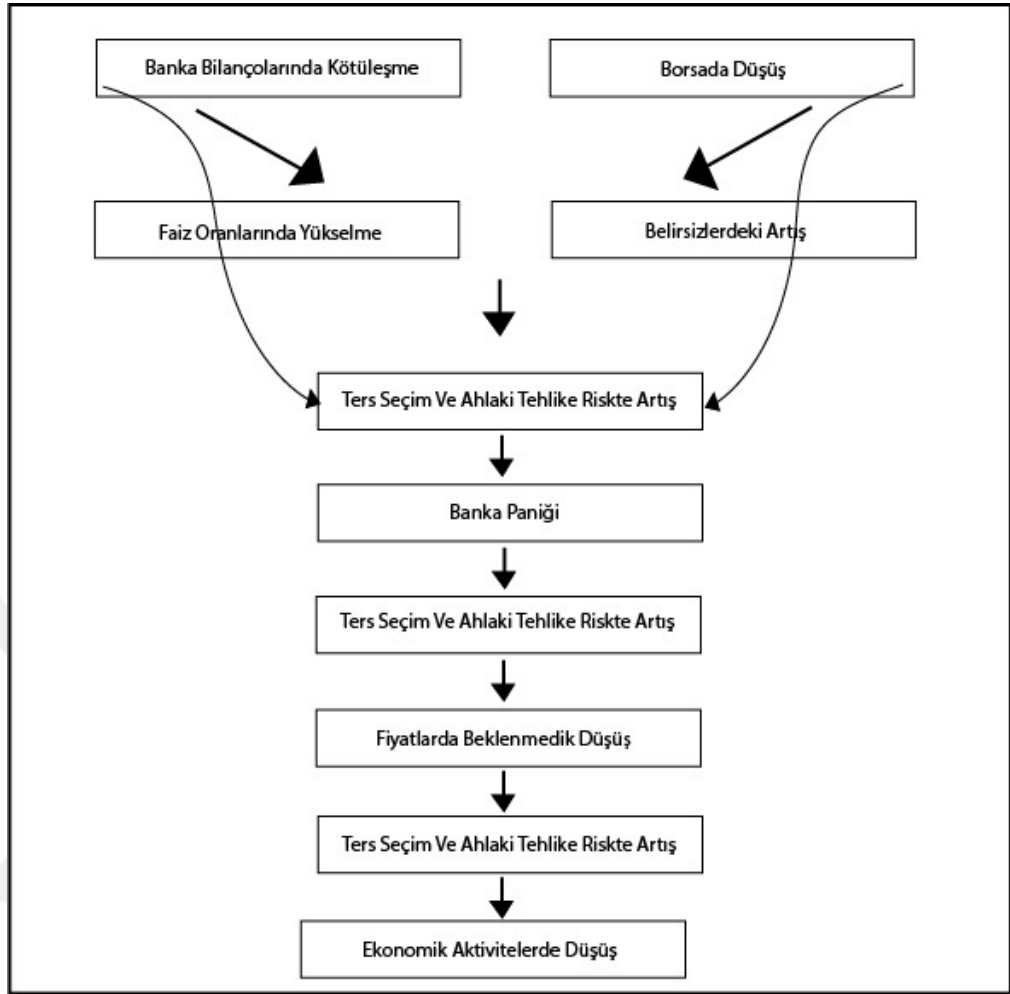

Şekil 4. Finansal Sistemin İşleyişi

Kaynak: Yetimoğlu, 2018, 2008 Finansal Krizin Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, s.3

Şekilde anlatıldığı gibi fon talep edenler ile fon fazlalığını çeşitli finansal araçlar ile ihtiyaç duyan kişilere aktarımı sağlayan düzenek finansal sistem olarak tanımlanır. Finansal piyasa bu işleyişi finansal araçlar sayesinde yapmaktadır. Finansal sistemde oluşacak sorunlar devleti, işletmeleri, hane halkını ve yabancı yatırımları da etkileyerek finansal krizin boyutunu hızlandırmaktadır.

Finansal sistem fon sağlamanın yanı sıra meydana gelebilecek bütün riskleri ve yatırımcıların umduklarını göz önüne alarak finansal kazançlar hakkında bilgi edinip, edindikleri bilgileri en doğru ve seri biçimde ödeme aracına dönüştürerek adil bir dağılımı gerçekleştirmektedir. Finans sisteminde, faiz oranlarındaki yükseliş, ekonomik ve siyasi durumdaki belirsizlik artışı, borsadaki hareketlilik sonrası ortaya çıkan düşüş, banka bilançolarının kötüleşmesi, parasal durumdaki dengesizlik finansal krizin beş adımındır. Şekil 5’de bunun üzerinde durulmaktadır (Yetimoğlu, 2018, s.5).

Şekil 5. Finansal Krizin Oluşumu

Kaynak: Yetimoğlu, 2018, 2008 Finansal Krizin Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi s.5.

Şekil 5’de de görüldüğü üzere, ekonomideki kredi taleplerindeki yükseliş ya da düşüş, faiz oranlarındaki artışa sebep olacak, bu artış nedeni ile bankalar fon maliyetlerini şirket ya da firmalara yansıtacak ve belirsizlik durumu meydana gelecektir. Bu belirsizlik de şirket ya da firmaları riskli alanlara yöneltecektir. Bir kesim kredi kullanımlarını artırmak isterken, risk teşkil eden alanlara az yönelim sağlayan diğer kesim kredi kullanımına isteksiz kalacaktır. Bu ters seçim sonucu bankalarda kredi kullandırma durumlarını sınırlandırmak zorunda kalacaktır. Bu da yatırım ve ekonomide düşüşü tetikleyecektir. Takibinde bu durum ilgili kurum ya da kuruluşların bilançolarını etkileyecektir. Bankalar kredi kullandırmak isterken,

şirketlerin buna yönelmemesi yönelseler bile riskli yatırım alanlarından kaçınması durumu ahlaki risk problemini meydana çıkararak verimsiz bir döngü oluşturacaktır.

2.3.2. Finansal Kriz Çeşitleri Ve Bankacılık Krizleri

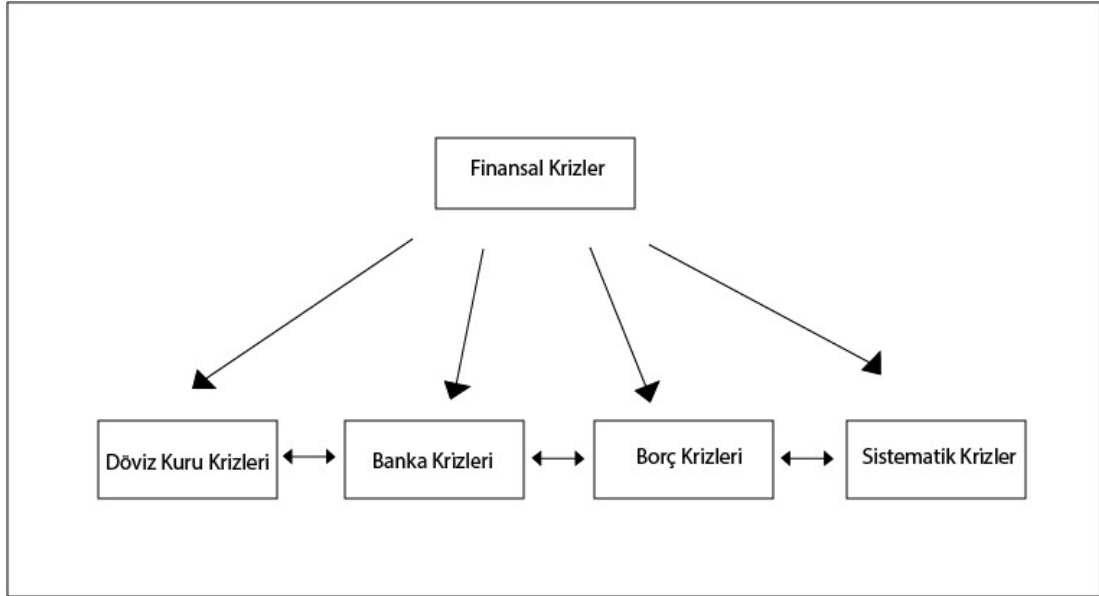
Finansal krizlerin kaynaklarına bakılarak çeşitlendirme yoluna gidilmiştir. Tablo 4’de krizlerin detaylı sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 4. Krizlerin Detaylı Sınıflandırılması

Krizin Çıkış Noktasına Göre	Krizin Ölçeğine Göre	Krizin Nedenlerine Göre
Bankacılık Krizi	Sistemik Finans Krizleri	Makroekonomi Politikalarının Tetiklediği Finansal Krizler
Para Krizi	Uluslararası	Finansal Panik
Borç Krizi (Kamu)	Finansal Krizler	Ahlaki Tehlikenin Tetiklediği Finansal Krizler
Ödemeler Dengesi Krizi	Yayılan Finansal Krizler	Genel Düzeni Bozan Çalışmalar
Enflasyon Krizi		Döviz Kurunda Spekülatif ataklar
		Spekülatif Balon Patlaması
		Varlık Fiyatları Balonunda Çöküş

Kaynak: Aydın, 2018, Minsky’nin Finansal Kırılganlık Hipotezi Ve Türkiye Ekonomisini Kırılganlaştıran Unsurların Logit Ve Probit Modelleri İle Analizi (1990:01-2017:08), s.27

Krizlerin arasında etkili bir korelasyon bağı olduğu iktisat yazınlarında karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada temel alınan finansal krizler Şekil 6’da ele alınmıştır.

Şekil 6. Finansal Kriz Dağılımı

Kaynakça: Aydın, 2018, Minsky'nin Finansal Kırılganlık Hipotezi Ve Türkiye Ekonomisini Kırılganlaştıran Unsurların Logit Ve Probit Modelleri İle Analizi (1990:01-2017:08), s.27

Yukarıdaki şekilden de anlaşıldığı üzere krizler birbirinden beslenerek gerçekleşmektedir. Döviz kurunun banka krizi ile aralarında bir etkileşime söz konusudur. Banka krizinin aynı zamanda borç krizi ile de bir etkileşimi söz konusudur. Bunlara ek olarak da sistemantik krizler devreye girmektedir. Kriz çeşitlerine ayrı ayrı değinecek olursak;

Döviz Krizi: Ani spekülasyonlar ya da devalüasyon, revalüasyon gibi uygulamaların sonucunda oluşan ve ülke parasının değerinin düşmesi ile sonuçlanan kriz türüdür. Bu kriz beraberinde kısa vadede de olsa bankacılık krizleri ve enflasyon krizlerine sebebiyet vermektedir. Bunun devamında da iç-dış borçların ödenememesi karşımıza çıkabilmektedir (Gülbahar, 2017, s.5).

Dış Borç Krizi: Borç yönetiminin etkili işlememesi sonucu özel ya da kamu kurumlarının borçlarını ödeyememesi olarak tanımlana bilinmektedir (Aydın, 2018, s.30).

Sistemantik Kriz: Daha önceden değindiğimiz sistemantik krizler beraberinde dış borç, para ve banka krizlerinin de kapsamaktadır. Rast gele bir bozulmanın tesiriyle piyasadaki işleyişin etkinliğini kaybetmesi olarak tanımlanmaktadır (Gülbahar, 2017, s.6).

Bankacılık Krizi: Finans sisteminin bel kemiğini oluşturan bankacılık krizinin birçok sebebi bulunmaktadır. Temel olarak bankacılık krizleri, döviz kuru, likidite sorunu, kredi riski, ülke riski, piyasa riski ve operasyonel risklerden meydana gelir. Finansal sistemde güven sorunu oluşması mevduat sahiplerinin tasarruflarını geri çekmek adına bankalara yönelmesine yol açarak bankacılık krizlerine sebebiyet vermektedir. Bankacılık krizleri tüm ülke ekonomisinin yanı sıra küreselleşme nedeni ile tüm Dünya ekonomisini de etkisi altına alabilmektedir. Sistematik bir bankacılık krizinden bahsedilebilmesi için aşağıdaki maddelerden en az bir tanesinin meydana gelmesi gerekmektedir (Koldanca, 2009, s. 20).

- Verimsiz aktiflerin toplam aktifleri %10 geçmesi
- Kurtarma çalışmalarının GSYH'nin en az %2'sini bulması
- Problemlerin büyük ölçüde millileştirilmesi ile tamamlanması
- Hükümetin krizi önlem amaçlı mevduatları dondurması gibi bir dizi başlıklar üzerinde önlem alması.

Son dönemdeki bankacılık krizleri pasif kaynaklı değil aktif kaynaklı olarak meydana gelmektedir. Bankaların kısa vadede fonlama yapmaları da kriz oluşumunu tetiklemektedir. Krizin buradaki büyük darbesi GSYİH'deki kayıplardır. Bir bankacılık krizinden sonra yaşanacak olan döviz krizi ikiz krizler kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Bankacılık krizinin önemi, finansal sistemin bozulması sonucunu doğurmasına takiben reel ekonomiyi de etkileyerek piyasadaki çököşlere yol açmaktadır(Afşar, 2011, s.147).

Bankacılık Krizlerine sebep olan en önemli nedenleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür(İpeker, 2002, s.39).

- Fazlaca değerlenen döviz kuru
- Yetersiz kalan uluslararası rezervler
- Ekonomide oluşan durgunluk aşaması
- Faiz oranlarındaki yükselişler
- Kredilerdeki aşırı büyüme

2.3.3. Türkiye’de Yaşanan Finansal Krizler

Küreselleşmenin bir sonucu olan krizleri tanımlamıştık. Bu başlık altında tekrar vurgulamak gerekirse küreselleşmeyi, sadece sermaye hareketlerinin dünyanın birçok yerine yayılması olarak açıklamak dar bir pencereden bakmamıza sebep olacaktır. Öyle ki küreselleşmeyi sadece finans piyasaları üzerinden değil, ülkeler arası siyasi, ekonomik ve sosyal bağların farklı kültür ya da toplulukların inanç ve beklentilerinin yakından tanınması, uluslararası yoğunlaşması gibi aslında birbirinden ayrı olan fakat birbiri ile ilişkili konuları içine almaktadır. Başka bir deyişle ülkelerin manevi ve maddi kıymetlerinin milli sınırları aşması ve dünya çapına yayılması anlamına gelmektedir. 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran adı verilen Dünya krizi New York borsasında meydana gelmiş kısa zamanda Amerika’nın da ekonomisini çökeltirek Avrupa’ya sıçramış sonrasında da SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) harici tüm dünyayı etkisi altına almıştır (Aydemir ve Kaya, 2007, s.264).

Tablo 5’de Dünya bankacılık sisteminin yayılması ve bununla birlikte meydana gelen krizlere ait bilgiler verilmektedir.

Tablo 5. Dünyada Son Dönemde Yaşanan Başlıca Krizler

Ülke - Yıl	Ekonomideki Kırılganlıklar	Krizi Ateşleyen Nedenler
Norveç (1988) Finlandiya (1991) İsveç (1991)	Emlak fiyatlarında artış, kredilerde artış, banka sermayelerinin yetersizlikleri, denetim ve risk yönetim eksikliği.	Yerli paranın değer kaybı, vergi reformu, para politikasında sıkılaştırma
Meksika (1994)	Devletin kısa vadede ki dış borç yüksekliği	ABD’nin para politikasını sıkılaştırma yoluna giderek siyasi şoklar yaratması
Arjantin (1995)	Bankaların kısa vadede ki yabancı para yükümlülükleri	Meksika Krizi

Japonya (1995)	Kredi ve emlak değerlerindeki artış, zayıf yönetim, deregülasyonlar	Emlak piyasasında çöküş
Tayland (1997)	Dış yükümlülüklerdeki artış, emlak sektörüne yüksek krediler,	Varlık fiyatlarının çökmesi, dış ticaret derecelerindeki hızlı bozulmalar
Kore (1997)	Uyumsuz dış yükümlülükler, Chaebol'lara açılan krediler	Chaebol karlarındaki azalmalar ve Tayland krizi, ticaret derecelerindeki hızlı bozulmalar
Endonezya (1997)	Şirketlerin dış yükümlülükleri, emlak sektörlerine verilen yüksek krediler	Tayland krizinin bulaşması,
Rusya (1998)	Devletin kısa vadedeki finansman ihtiyaçlarının fazlalığı	Bütçe açığı hedefi tutmayıp dış ticaret derecelerinde ki bozulmalar
Türkiye(2000)	Devletin kısa vadede ki yükümlülüklerin fazlalığı, bankacılık sisteminde ki kur ve vade uyumsuzlukları	Artan cari açık, TL'nin değer artışı, mali sektördeki reform politikalarına inançsızlık, dış ticaret şokları

Arjantin (2002)	Kamu ve özel kesimdeki dış ticaret yükümlülüklerindeki fazlalık	Maliye ve para politikalarındaki uyumsuzluk, Rusya kriz etkisi
Uruguay (2002)	Kısa dönemdeki yükümlülüklerin fazlalığı	Arjantin'in mevduatlarını dondurması, Uruguay bankalarından çekilen paralar
ABD (2008)	Emlak ve kredilerdeki şişkinlik, regülasyon zayıflığı	Suprimemortgage piyasasının çökmesi

Kaynakça: Ermis, H. (2018). 2008 Krizi Öncesi ve Sonrasının Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkisi.

ABD ve Japonya gibi istisnalar olsa da Tablo 5’de yer alan verilerden de anlaşıldığı üzere krizlerin genellikle gelişmekte olan ülkelerde meydana geldiğini göstermesi bakımından önemi büyüktür.

2007 yılında ABD ekonomisinin finansal sisteminde meydana gelen ve kısa zamanda Dünya’ya yayılan küresel finans krizinde diğer ülkelerin ekonomik büyümeleri, istihdam ve makroekonomik istikrarı ciddi derecede olumsuzluklara sebebiyet vermiştir. Bu durumdan yola çıkarak kapitalist sistemde ister gelişmiş ister gelişmekte olan ülkeler için krizin kaçınılmaz olduğunu vurgulamak doğru olacaktır (Artar ve Sarıdoğan, 2012, s.16).

Kapitalist sistemde temel belirsizlikler hâkimdir. Tarihsel süre içerisinde birbirine cereyan eden ilişkiler ve parasal sözleşmeler önemli rol üstlenmektedir. Bu durum da etkileşimden kaynaklı riskleri doğurmaktadır (Tokcu, 2012, s.208).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın mevduat çekimleri ve mevduat üzerine durulan işleyişler sıkça karşılaşılan durumdur. Ülke olarak örneklendirilecek olunursa, Türkiye, Arjantin, Filipinler, Tayland, Uruguay, Venezüella 1980ve 1990'lı yıllarda gerçekleşen bankacılık krizleri, bankaların işleyişleri ile bağlantılıdır (Çinko ve Ak, 2009, s.70).

Belli başlı birkaç kriz durumu ve nedenlerine değinerek bitirmek gerekirse, 1958-1961 krizinin oluşmasında Türkiye'nin dışa kapalı politikalar izlemesi sonucu gelişmiştir. 1978-1983 tarihleri arasında yaşanan kriz de ise, 1973'lü yıllarda OPEC 'in petrol fiyatlarında yapmış olduğu artışı 4 katına çıkarması sonucu yatmaktadır. Krizin patlak verdiği dönemde Türkiye ekonomisinin iyi durumda olduğu söylenebilmektedir. 1998-2001 krizini de değinecek olursak, bu krize neden olan iki olgudan söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi, popülizmin bir kez daha ortaya çıkışıdır. İkincisi ise, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve 1995 yılında AB'yle imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması olmuştur. Bu nedenle bir yandan mal ve sermaye durumları serbestleşirken, diğer yandan popülist siyaset uygulanmıştır (Koldanca, 2009, s.57-82).

3. BÖLÜM: BANKALARIN YABANCI FON KAYNAKLARI

Yabancı fon kaynakları, finansal araçların hızlıca gelişimi nedeniyle basitçe sınıflandırma yapamayacağımız kadar artsadaha herhangi bir banka bilançosunun pasif kısmını incelediğimizde belli başlı fon kaynaklarını tespit edebiliriz..

3.1. BANKACILIKTA KAYNAK YARATMA

Bu bölümde bankaların kaynak yaratmak için başvurdukları yönelimleri inceleyeceğiz.

3.3.1. Bankacılıkta Fon Kaynakları

Bankaların tasarruf sahiplerinin fonlarını ihtiyaç duyan birimlere aktaran ticari bir kurum olduğundan önceki bölümlerimizde detaylı olarak değinmiştik. Bu kaynaklar hangi şekilde tedarik edilip kullanıldığı düzenin anlaşılması bakımından önemli bir konu başlığı oluşturmaktadır.

Bankaların öz kaynakları haricinde mevduat bankaların en önemli kaynağını oluşturur. Bunun yanında para piyasalarından tedarik edilen kaynaklar çıkartma yapılan menkul kıymetler öteki önemli fon kaynaklarını oluşturmaktadır. Tüm bu kaynakların kıymetlendirildiği en mühim aktif ise kredilerdir. Zorunlu karşılıklar ve menkul kıymetler öteki aktif kalemleri oluşturmaktadır aşağıda bankanın temel kaynaklarına yer verilmiştir (karakas,2017,s.36).

- Sermaye(öz kaynak)
- Mevduatlar
- Bankaların aldığı krediler
- Repo aracılığı ile sağlanmış fonlar
- İhraç edilen menkul değerler
- Diğer pasifler

Bankaların toplam varlıkları krediler ve mevduatlardan oluşmaktadır. Bunlardan %63'ü kredileri oluştururken %53'ü ise mevduatları kapsamaktadır. Bu oranlar birkaç puanlık değişimler sergileselerde mevduat ve krediler varlık ve yükümlülükler açısından her zaman önemli bir yere sahiptirler. Banka bilançosunun aktif kaleminde menkul kıymetler, pasif kaleminde is bankalara borçlar önemli kalemler arasında yer almaktadır (Karakas,2017,s.37).

En önemli kalemi oluşturan diğer fon kaynağı ise merkez bankası kredisidir. Merkez bankası burada bankaların geçici likitide ihtiyacını karşılar. Bunu tahvil, senet üzerine yapılmış avans, reeskont, döviz üzerine yapılmış avans şeklinde gerçekleştirir. Aynı zamanda da bankalar yurt içi ya da yurt dışı bankalardan kısa vadeli veya uzun vadeli kredi talebinde bulunarak kaynak oluşturabilirler. Ayrıca liberalizasyonun etkisiyle çoğalan bankalar arası borçlanma yoluna giderek interbank piyasasından da yararlanabilmektedirler(Kavas,2004,s.47).

3.1.2. BANKACILIKTA FON KULLANIMLARI

Yukarıdaki bölümümüzde kaynakların nasıl ve nereden sağlandığına kısaca değinmiştik. Burada is kaynakların nasıl kullanıldığına, ne şekilde, hangi koşullarda varlıklara aktarıldığına değinilecektir.

- **Kredi İşlemleri:** Kredi belirli bir zamanda, belirli bir vakitte mal veya para şeklinde satın almayı sağlayan bir araçtır. Kredileri; vadelerine, niteliklerine, kullandırım amaçlarına, teminatlarına ve kullanılacak sektörler göre sınıflandırabilmemiz mümkündür. Bankalar tasarruflardan mevduat şeklinde topladıkları belirli getiri karşılığında ihtiyaç duyan diğer kişi ve kurumlara aktararak sağladıkları fonu kullanılmaktadır(Karakaş,2004,s.48)

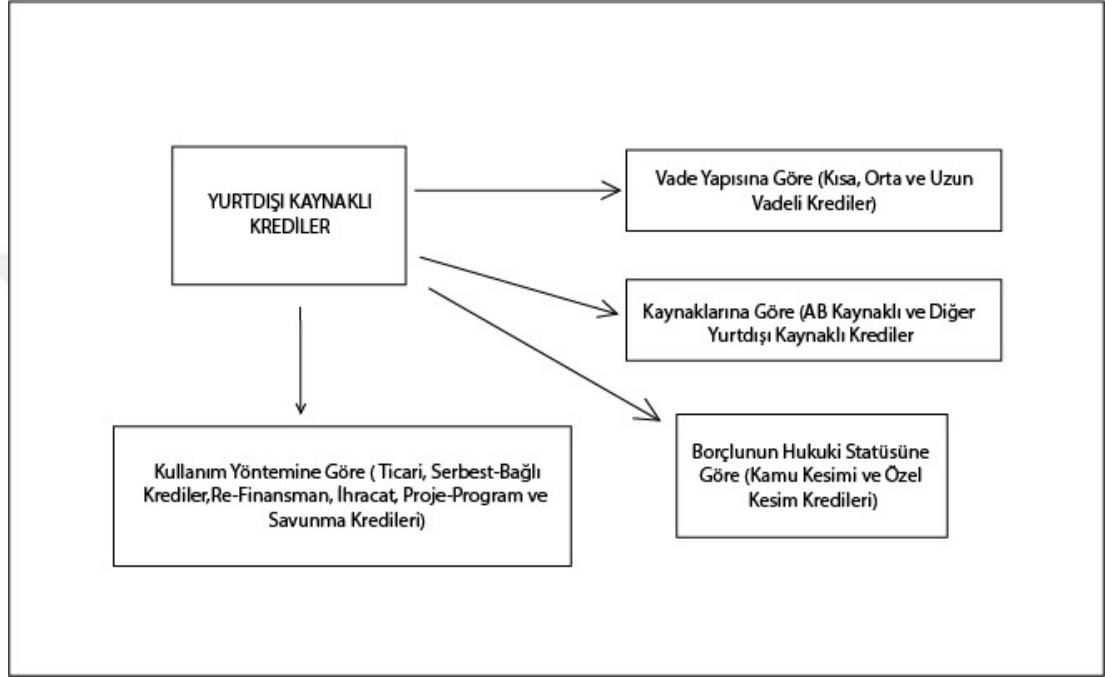
- **Menkul Kıymetler:** Yatırım aracı olarak da kullanılabilinen, üzerinde belli bir tutarı, dönemi, ortaklık ve alacaklılık hakkını barındıran, seri şeklinde ve ibareleri aynı olacak şekilde çıkartılan, şartları kurulca kabul edilen kıymetli evraktır. İlk defa 1929'da çıkarılan menkul kıymet daha sonra Kanbiyo Borsaları Kanunuyla kullanılmaya başlanmıştır. En önemli özelliği ise yatırım amaçlı kullanılabilinmeleri ve dönemsel olmalarıdır. Bankaların kredilerden sonra ikinci büyük varlığı menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak olmak üzere menkul kıymetler banka bilançolarında ikiye ayrılmaktadır (Özcan,2017,s.15).

- **Zorunlu Karşılıklar:** Mevduat kabulü yapan finansal kuruluşların topladıkları mevduatlar karşılığında MB'de bulundurmakla yükümlü oldukları maddi tutarı temsil etmektedir. Aynı zamanda bir para politikası olarakta anılan zorunlu karşılıklar MB'nin likiditeyi kısıtlamak ya da büyütme istediğinde uyguladığı bir yöntemdir(Aykutlu,2017,s.14).

- **Diğer Aktifler:** bankalar yukarıda açıkladığımız gibi kredi işlemleri, zorunlu karşılıklar ve menkul kıymetler haricinde bankalardan alacaklar, iştirakler banka bilançosunda yer alan diğer aktiflerden ibarettir (Karakaş,2004,s.52).

3.2. YURTDIŞINDAN SAĞLANAN KREDİLER

Yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışındaki yerleşik olanlardan talep ettiği ödünçler olarak ifade edilebilir. Bu durumun birçok sebebi bulunmaktadır. Bunlar; ülke içindeki kaynak ve tasarruf yetersizliği, bütçe açıkları, dış ticaret açıkları, nakit akışlarındaki artışlar yurtdışından kredi talebinin sebeplerinden bazılarıdır. Aşağıdaki şekilde yurtdışı kaynaklı kredilere değinilmiştir.

Şekil 7. Yurtdışı Kaynaklı Krediler

Kaynakça: Çelik, M. (2018). Bankaların Yabancı Fon Kaynakları ve Banka Fon Kaynak Tercihinin Banka Performansına Etkisi: Türkiye’deki Mevduat Bankaları Üzerine Bir Araştırma.

Şekil 6’da yurtdışı kredileri sıralanmıştır. Bu bölümde bankalar tarafından kullanılmakta olan kredilerden sendikasyon ve seküritizasyon kredileri ele alınacaktır (Çelik, 2018, s.19).

3.2.1. Sendikasyon Kredileri

1624’lü yıllarda sendikasyon kredisi temsilciler meclisi anlamında kullanılmaktadır. 1865’li yıllara gelindiğinde ise, ticari bir sorumluluğu üstlenmek amacıyla toplanan kişi ya da şirketler anlamı taşımaya başlamıştır. Syndic kökenli Fransızca Syndicat’dan türemiştir(Bulut, 2010, s.3).

Genel olarak tanımlayacak olursak; sendikasyon kredisi, finansal grupların ortak mühlet ve şartlar ile bir borçluya fon takdim edilmesidir. Bu kredi türü

uluslararası bankacılığın en mühim özelliğini aktardığını söyleyebiliriz. Bu kredi çeşidi borç geri ödemeleri ve ödemeler dengesi finansmanında değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tabloda sendikasyon kredisinin özelliklerine yer verilmektedir (Başar, 1996, s.4-5).

Tablo 6. Sendikasyon Kredilerinin Özellikleri

<ul style="list-style-type: none"> - Kredinin Makro Düzeyi - Ortak Faiz Oranı - Kredinin Vadesi - Açıklık - Değişken Faiz Oranı - Belgeleme - Sorumlulukların Ayrılığı

Kaynakça: Başar, M. (1996). Uluslararası Piyasalardan Fon Sağlamada Sendikasyon Kredilerinin Önemi ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalara İlişkin Bir Araştırma.

Sendikasyon kredileri her ne kadar garantili ve garantisiz olsalar bile bir borç niteliği taşımaktadır. Yani sendikasyon kredisi veren taraf diğer tarafa gör öncelikli konumdadır. Sendikasyon kredilerini diğer kredilerden ayıran bir başka durum is faiz tipidir. Sendikasyon kredileri aynı zamanda üzerinde yazılı olan değerde geri çağırılabilmesi durumu ile de diğer kredilerden farklıdır (Çetintaş, 2008, s.5).

Birden fazla sendikasyon türü bulunmaktadır. Sıklıkla kullanılan türler altta belirtilmiştir (Bürcü, 2015, s.10).

- Vadeli Kredi
- Rotatif Kredi
- Destek Kredisi
- Proje Finansmanı
- Türevli İşlemler
- Süresiz Sendikasyonlar

- Stok Sendikasyon Kredileri
- Geri Dönülemez Krediler

3.2.2. Seküritizasyon Kredileri

Bu kredinin temel amacı bankaların uzun vadeli alacaklarını likidite etmelerine yöneliktir. Bankalar ellerindeki alacakları teminat olarak ortaya koyarlar ve bu sayede yurtdışından kredi sağlayabilirler. Seküritizasyon kredisi ile sendikasyon kredisinin arasında ki temel fark fon talep eden kişilerden maddi güvence almasıdır. Seküritizasyona konu olacak başlıklar ise, yurt dışında istihdam eden kişilerin dövizleri, ihracat alacakları, yabancı banka çekleri, ülke içinde yabancı kartlar ile yapılmış alışverişlere ait dövizler dâhil olmaktadır (Duran,2007, s. 42).

4. BÖLÜM: SÜRDÜRÜBİLİRLİK RAPORLAMASI

Ekonominin garanti altında tutulması, üretim faktörlerini daha etkin hale getirme ve sürekliliğini sağlama açısından sürdürülebilirlik raporlaması büyük önem taşımaktadır. Bu bölümde sürdürülebilirlik adına belli başlı başlıklar değinilerek önemi bir kez daha vurgulanacaktır.

4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Ve Kavram Olarak Sürdürülebilirlik

Bu bölümümüzde kısaca sürdürülebilir kalkınmanın tarihçesi vesürdürülebilir kalkınmanın literatürdeki tanımına yer verilerek unsurlarına değinilecektir..

4.1.1. Sürdürülebilirliğin Tarihçesi

İnsanlık tarihinégöz atıldığında ilkel komünal toplumdan günümüz kapitalist sisteme kadar tüm kaygının hayatta kalma mücadelesinden doğduğunu saptayabiliriz. Ekonomik kaygıların sebepleri sonucunda iktisat görüşleri de ilerleme kat etmiştir. Kapitalist sistemin sağ kolu görevini üstlenen liberalizmin doğuşunda da bu ana temel yatmaktadır. Feodal düzenin işlemez hale gelmesi sonucu Fransız ihtilaline dayanan reform hareketleri ile ilerleyen ulus devleti haline evrilme çabaları Birinci Sanayi Devrimi ile yerini kapitalist sisteme bırakmıştır.

Kapitalist sistemin temel yapı taşlarından biri olan rekabet, önemli bir rol üstlenerek, üretilen ürünün kalitesinin yanında ucuzluğu da dikkate almayı hedeflemiştir. Seri üretim, kaliteli ve ucuza üretimi amaçlayan bu sistem bunları yaparken karını maksimuma maliyetleri de minimuma çekmeyi amaçlar. Bunu yaparken üretim faktörlerinin kapasitesini arttırarak elinden geldiğince az maliyete sığınacaktır. İşte tam bu noktada sistemsel sıkıntılar, atıl kapasite ve ucuz işgücüne ihtiyaç duyularak ilk negatif etkileri görülecektir.

Sürdürülebilirlik kalkınma anlayışının yerleşebilmesi Uluslararası Doğal Kaynakları Doğayı Koruma Birliği gibi birçok birliğin bir araya gelerek 1980’li yıllarda yayınladığı “Dünyayı Koruma Stratejisi” ciddi önem taşımaktadır. Hatta sürdürülebilirlik, anlayışının ilk versiyonu olarak da kabul edilmektedir. Bu versiyonun amacı; ekolojinin, kaynakların genetik çeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilirliği olmuştur. 1983’lü yıllara gelindiğinde ise, “Brundtland Raporu” veya “Ortak Geleceğimiz” adıyla da bilinen rapor hazırlanmış, 1987 yılına gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na sunulmuştur. Raporda kavram

bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını gözetmek şeklinde uluslararası bir tanım kazanmıştır. Ayrıca yayınlanan raporda, ekonomik büyüme gerçekleştirilirken çevresel tahribatın dikkate alınması konusuna da dikkatleri yöneltmiştir. Bu sebeple hem çevre sorunları gözetilmeye hem de küreselleşme sonucu yoksulluğun önlenebileceğine dem vurulmuştur(Gündoğdu, 2019, s.14-15).

Kavram olarak sürdürülebilirlik, belirsizlik içeren bir durumu veya sürecin devamlılığını incelemektedir. Birçok farklı anlam yüklenen sürdürülebilirlik genel olarak ekolojik düzenin fonksiyonlarını, ilerleyişini ve üretkenliğini devam ettirebilme kapasitesi olarak tanımlanabilir(Veli, 2010, s.64)

Raporla birlikte sürdürülebilir kalkınma şunları hedeflemiştir;

- Ekonomik büyümeyi canlandırmak
- Ekonomik büyümenin kalitesini düzeltmek
- Temel (iş, enerji, su, yiyecek, sağlık) ihtiyaçlarını karşılamak
- Nüfusu kontrol altına almak
- Kaynakları korumak ve çeşitlendirmek
- Riski yönetmek ve teknolojiyi yönlendirmek
- Karar verme aşamasında çevre ve ekonomiyi iç içe düşünmek

Bu hedefler sayesinde hem gelişmekte olan ülkelerin refah düzeylerini yükseltmek hem de gelişmiş ülkelerin üretim tarzları üzerine yeniden düşünülmesini sağlamak amaçlanmıştır.

2002 yılına gelindiğinde, “BM Çevre ve Kalkınma Konferansı Kararlarında 10 Yıllık İlerleme ve Gelişme” başlıklı “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” düzenlenmiştir. 2012 yılında Brezilya’da gerçekleştirilen ikinci zirve ile ülkelerin, toplum ve ülke adına ortaya çıkabilecek sorumlulukların faaliyete konulması konusunda fikir birliğine varılmıştır. Ancak günümüzde sürdürülebilirlik adına yapılan her girişim teorik açıdan güçlü olup, uygulamada eksik kaldığı dikkatleri çekmiştir(Gündoğdu, 2019, s.16).

4.1.2. Sürdürülebilirlik Unsurları

Sürdürülebilirlik kavramı her ne kadar literatürde ekonomik düzen anlamı taşısa dahi küreselleşme kavramı ile örtüştüğünü de ileri sürebiliriz. Kavramı tanımlarken gelişmeyi en iyi sürdürülebilir duruma getirebilmek için dengeli, bütünleştirici, disiplinler arası koordineli, tahminsel ve pratik bir meta-çevre şeklinde tanımlamamız mümkündür. Küreselleşme ile birlikte bu anlayışa tablo 7'deki gibi üç temel unsur sunulmuştur (Gündoğdu, 2019, s.17-18).

Tablo 7. Sürdürülebilirlik Unsurları ve Küresel Hedefler

	Sürdürülebilir Kalkınmanın Unsurları		
	Ekonomik Unsurlar	Sosyal Unsurlar	Çevresel Unsurlar
Küresel Hedefler	Yoksulluğa Son	Yoksulluğa Son	Temiz Su ve Sıhhi Koşullar
	Açlığa Son	Açlığa Son	Erişilebilir ve Temiz Enerji
	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	Sağlıklı Bireyler	Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları
	Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Nitelikli Eğitim	İklim Eğilimi
	Sorumlu Tüketim ve Üretim	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Sudaki Yaşam
	Hedefler İçin Ortaklıklar	Temiz Su ve Sıhhi Koşullar	Karasal Yaşam
		Erişilebilir ve Temiz Enerji	Hedefler İçin Ortaklıklar
		İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	
		Eşitsizliklerin Azaltılması	
		Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları	
		Barış ve Adalet	
	Hedefler İçin Ortaklıklar		

Kaynakça: Gündoğdu, A. (2010). Türkiye’de Sürdürülebilir Finans Uygulamaları

Tabloda da değindiğimiz gibi sürdürülebilirlik üç unsur ile ele alınmaktadır. Ekonomik, çevresel ve sosyal olarak nitelendirilmiştir. Çevre faktörünü ele aldığımızda sürdürülebilirlik temel kabul edilebilir. Fakat ekonomik hareketlilik için sürdürülebilirlik bir araçtır. Sosyal yönü değerlendirildiğinde ise sürdürülebilirliğin bir amaç olduğu söylenebilir. Bu durumdan işletmeler bu üç ana alt başlık olan ekonomik, çevre ve sosyal boyutu süreç ve karar alma işleyişlerine dahil etmektedirler(s.788, Aracı ve Yüksel, 2016)

Birleşmiş Milletler sürdürülebilirlik adına 17 hedef belirlemiştir. Yukarıdaki tabloda belirlenen bu hedeflerin birden çok kalkınma unsuruna içine aldığı tablodan da anlaşılmaktadır. Kalkınma olgusunun bu kadar üzerinde durulmasının sebebi ekonomik açıdan nicel ve nitel gelişmelerin tümünü kapsamamasından kaynaklıdır. Nicel boyutu ele aldığımızda ekonomik gelişmelerin sayısal değişimlerle ortaya konması olarak tanımlayabilir. Örnek verecek olursak, işsizlik oranlarındaki azalışlar, tüketimdeki artışlar, toplum ve kişisel gelirdeki yükselmeler olumlu yöndeki ülke ekonomisinin nicel boyutunu bizlere sunmaktadır. Nitel boyut ise nicel boyutun toplum üzerinde oluşturduğu etkilerden meydana gelir. Yaşam standartları şeklinde de ele alabileceğimiz standartların içine adalet, sağlık, eğitim, temel haklar ve cinsiyet kaynaklı özgürlükler ele alınmaktadır. İşte tam bu noktada sürdürülebilir kalkınma devreye girmektedir. Nitelik ve nicelikte bazı olumlu gelişmeler yaşanırken bunun çevreyle de uyumu gözetilerek devamlılığı ön planda tutulmak amaçlanmaktadır(Gündoğdu, 2019, s.19).

4.2. Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama

Son zamanlarda sürdürülebilirlik ve entegre raporlamaya ilişkin gelişmeler finansal bilgilerle paralel bir ilerleme kar etmektedir. Bu bölümde entegre raporlamanın tanımına değinilerek ortaya çıkış sebepleri ve sürdürülebilirlik kavramı ile arasındaki ilişki ele alınarak aralarındaki bağlantı değinilecektir.

4.2.1 Entegre Raporlama Kavramı ve Ortaya Çıkış Sebepleri

Entegre raporlamayı en dar hali ile pdf ya da kâğıt şeklinde gerçekleştirilen dökümandır şeklinde tanımlamak mümkündür. Geniş anlamda ele alınacak olursa ekonomik performans stratejik amaçlar ve yönetimle ilgili özet bilgi sunan raporlardır. Entegre raporlama işletmenin sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarının bir bütün olarak ortaya konulması düşüncesinden doğmuştur. Raporda, bir işletme

kuruluşunun stratejisi, yönetim ve performansı, gelecek beklentileri, kısa, orta ve uzun vadedeki planları ve bu vadedeki planlarına nasıl değer kattığı kısa ve öz şekilde sunulmaktadır. Kısaca entegre raporlama sayesinde işletmeleri analiz edebilme, değerlendirebilme adına gerekli olan tüm bilgiler bulunmaktadır(Köse ve Çetinel, 2017, s.161-162).

Bu raporun temel amacı, işletmelerin ne kadar kazandıklarından ziyade nasıl kazandıklarının incelenmesidir. Temel olarak entegre raporlamanın ortaya çıkış nedeni yatırımcı ya da şirket paydaşlarının gelecek kaygılarını gidermektir. Şirket faaliyetlerinin finansal nitelikli, nicel verileri geçmiş dönem işlemlerini yansıtmaktadır. Yatırımcılar eriştikleri bilgilerin çoğunu geçmişini baz alarak yorumlamaya çalışır. Bu durumda onları sanki önlerinde bir yol yokmuş hissi uyandırmaktadır. Oysa ki yatırımcı ya da şirket paydaşlarının doğru hamlede bulunabilmesi için sadece geçmiş faaliyetler değil gelecekteki fırsatlar, sahip olabilecekleri imkanlar da önem arz etmektedir.

Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkış sebepleri tablo 8 deki gibi maddeler halinde sunulabilir(Kaya, 2015, s.116).

Tablo 8. Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri

<ul style="list-style-type: none"> - Şirket paydaşlarının ya da yatırımcıların şirketin sadece finansal ve toplumsal açıdan duyarlılığını değerlendirmek istemeleri. - Hazırlanan rapordaki tutarsızlıklar uzun ve eksik bilgiler bilgi kullanıcıları açısından anlaşılabilir hal alması. - Sadece geçmiş bilgilerin yer aldığı geleceğe dönük öngöründe bulunup finansal verileri içermemesi - Finansal ya da finansal olmayan bilgilerin tek bir raporda toplanması

Kaynakça: Kaya, H.P. (2015). Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Şirketlere Sağlayacağı Faydalar

Yukarıdaki tabloda da anlaşıldığı gibi entegre raporuna ihtiyaç duyulması, şirketin finansal, operasyonel ve sosyal faaliyetleri arasındaki dengeyi artırması açısından önem oluşturmaktadır. Buradaki uyum sadece finansal açıdan değil, aynı

anda çevresel, ekonomik sosyal ve sürdürülebilirlik bakımından şirketlerin kapsamlı bilgi aktarımına imkan sağlamasının da önünü açmaktadır.

Tablo 9 da ise entegre raporlamanın işletmelere ya da işletme dışındakilere sağlayacağı faydalara değinilmektedir(Kaya, 2015, s. 123).

Tablo 9. Entegre Raporlamanın İşletmelere ve Paydaşlara Sağlayacağı Faydalar

<ul style="list-style-type: none"> - İşletmelerin diğer hazırlayacakları raporlar yerine tek bir rapor birleşimi sağlanabilirliği açısından raporlama maliyetlerinin düşmesi - İşletme içi süreçleri kuvvetlendirme ve bilgi kullanıcıları ile iletişimi sağlamlaştırma açısından fayda gözetmesi - İşletmeler stratejilerini aktif ve dış haberleşme ortamı sağlayarak toplumun ihtiyaçlarına sunması ile işletme saygınlığının artması - İşletmelerin doğru karar almalarını ve sermaye ya da diğer kaynaklar üzerindeki verimliliğini yükseltmesi - İşletmelerin finansal ya da finansal olmayan faaliyetleri arasındaki bağlantıyı daha iyi anlamalarına neden olması - İşletme maliyetlerini azaltması - Riskleri daha iyi tespit etme ve yönetmeye neden olması - Çalışanlar açısından da işletmeye bağlılık sağlaması - İç ve dış raporlar arasındaki tutarlılığı ortaya çıkarması - Marka değerini arttırması

Kaynakça: Kaya, H.P. (2015). Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Şirketlere Sağlayacağı Faydalar

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere entegre raporlama şirket ve diğer bilgi kullanıcıları açısından son derece fayda sağlayan bir raporlama tipidir.

Rapor bütüncül bir bakış açısı sunarak şirketler açısından güvence ve güvenilirlik sorumluluğu üstlenmelerine neden olmuştur.

İşletmeler entegre raporunu hazırlarken sadece pozitif bilgi sunmaktan ziyade aynı zamanda faaliyetlerindeki olumsuzlukları da değinmektedirler. Ayrıca entegre raporlama sadece belli başlı bilgilerin yer aldığı bir rapordan daha çok, işletmenin

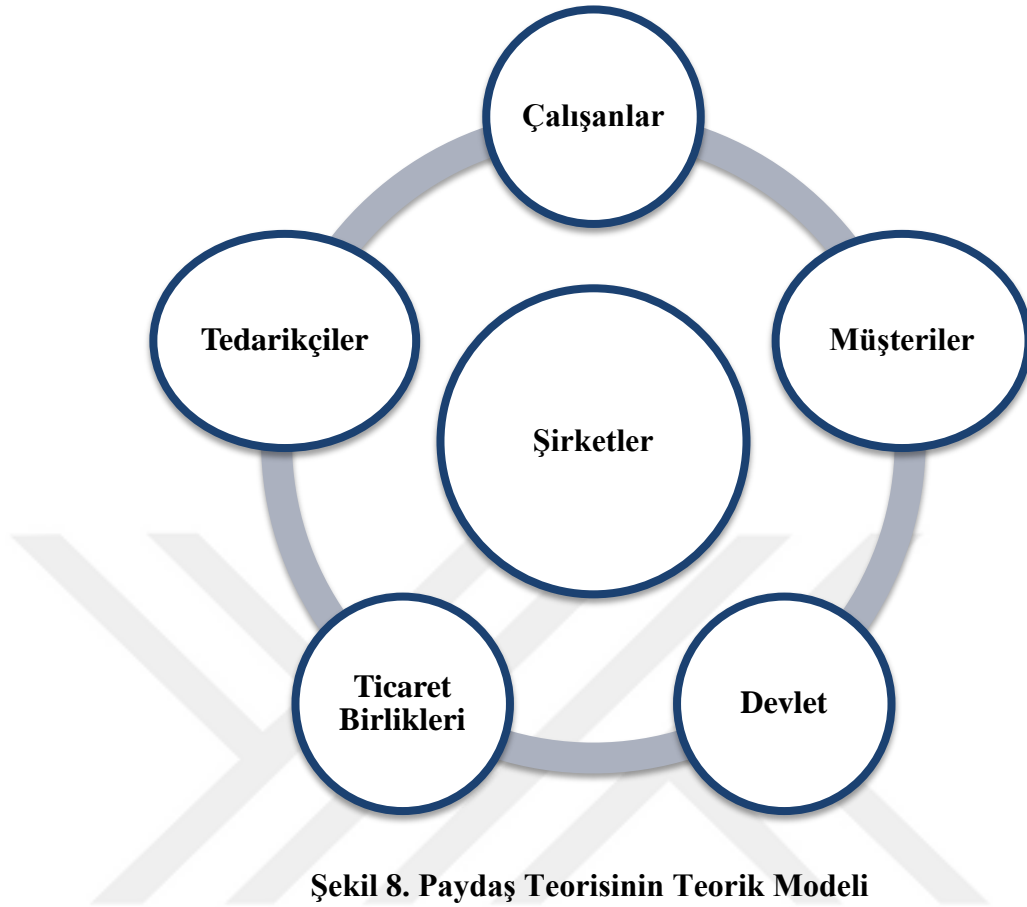
farklı alanları arasındaki koordinasyonun ve işletme yeteneklerine odaklanan stratejilerin faaliyete sunulması hususunda da rol üstlenmektedir(Topçu ve Korkmaz, , s.8).

Türkiye açısından ele aldığımızda entegre raporlama her ne kadar düzenli ve yaygın olarak yapılmassa da her geçen gün önemini hissettirmektedir. Entegre raporlama için Türkiye bir çok ülke gibi başlangıç düzeyindedir. Ancak Türkiye açısından bu raporlama tipinin yaygınlaşacağını söylememiz yanlış olmayacaktır. Çünkü Türkiye bu raporlama tipini hızlı bir şekilde adapte olabilecek tecrübeye ve altyapıya sahiptir(Karğın, vd. 2013, s.40).

4.2.2. Paydaş Yaklaşım Kavramı ve Sürdürülebilirlik

Neo-klasik iktisada bakıldığında işletme karı üzerinde hakkı olanların hissedar olarak nitelendirildiğini görmekteyiz. İşletmeler de böylece hisse sahiplerinin karını maksimize etme anlayışını savunmuşlardır. Hissedarların bu ayrıcalıklı konumda tutulma anlayışı “Paydaş Sahipleri Teorisi” olarak tanımlanmaktadır. İşletmeler toplumu oluşturan birden fazla ve farklı kesimler ile ilişki halindedirler. Bir işletmenin başarısı bu kesimler ile ilişkilerini ne kadar iyi yönetebilme kabiliyetleri ile alakalıdır. Bu konuyu açıklayan kavrama da “Paydaşlar” adı verilmektedir. Bu sebeple paydaş kavramı, işletmenin ilişki içerisinde olduğu toplumda, işletmenin etkinliğine etki eden ve etkinliği ile işletmeyi etkileyen tüm toplumsal taraflar olarak tanımlayabilmemiz mümkündür. Paydaş yaklaşım ciddi önem taşımaktadır. Organizasyonun sürekliliği açısından ve başarı getirebilmesi bakımından işin faaliyeti, etkisi olduğu gruplardan meydana gelmektedir. Aşağıdaki şekil 8 de paydaş yaklaşımın teorik modeli ele alınarak konu daha net açıklanmaya çalışılmıştır(Tarakçıoğlu, 2016, s.52-53).

Şekil 8. Paydaş Teorisinin Teorik Modeli

Kaynakça: Tarakçıoğlu, A., 2016, Entegre Raporlama Sürdürülebilirlik Muhasebesi

Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere paydaş yaklaşım, sosyal, ahlaki, kültürel ve çevresel faktörleri içinde barındırmaktadır. Bu noktada sürdürülebilir raporlama ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu noktada iki rapor arasındaki benzerliklerde gözlemlenmektedir.

Artan küreselleşme ile işletmelerin devamlılığı, ayakta kalabilmeleri sürdürülebilirlik için önemlidir. Bu durum paydaşlar içinde önemli hale gelerek sürdürülebilirlik uygulamalarının bir parçası olmuşlardır. Çünkü yukarıda da değindiğimiz gibi paydaşlar işletmelerin hedef ve stratejilerini etkileyen ve bu hedef ve stratejilerde önemli rol üstlenen gruplardır. Sadece hissedar yaklaşımının ele alındığı işletmelerde finansal raporlama kullanıcılara sunulmaktadır. Ancak paydaş yaklaşımı benimsemiş bir işletme finansal raporların yanında sürdürülebilirlik raporlamasını da kullanıcılara açmaktadır. İşletmeler artık sadece ne kadar kar elde ettiğinden ziyade ekonomik, çevresel ve sosyal göstergeleri ile de dikkatleri üzerine

çekmektedir. Bu durumda da bu tür raporlar ciddi önem arz etmektedir(Duran, 2018, s. 28-30).

4.3. Kamu Sermayeli Bankaların Sürdürülebilirlik Raporlamaları

Bu bölümde mevduat bankalarındaki kamu sermayeli bankaların 2017 yılına ait olarak yayınlamış oldukları sürdürülebilirlik raporları incelenecektir. Sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanmasında zorunlu bir son tarih olmadığı için, 2018 raporlarına henüz ulaşamamaktadır. Raporların finansal verileri haricindeki, risk yönetim şekilleri, sosyal sorumluluk projeleri, kurumsal yönetim, paydaşlara yaklaşım ve sürdürülebilirlik stratejileri ele alınacaktır.

4.3.1. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O

Türkiye Vakıflar bankası TAO'un en son 2017 yılında yayımladığı sürdürülebilirlik raporu bankanın ekonomik, kurumsal yönetim, çevresel ve sosyal performansını kapsamaktadır. Raporda GRI(Global Reporting Initiative) standartlarından yararlanılmıştır.

- **Risk Yönetimi:** VakıfBank sadece bankayı etkileyen veya etkileme durumu olan finansal risklerin yanı sıra sürdürülebilirlik kapsamındaki itibar riski gibi finansal olmayan risk gruplarına da incelemektedir. Riskleri yasal mevzuat ve uluslararası standartlara göre ele alan VakıfBank, geliştirmiş olduğu iç kontrol sistemi ile risk yönetimini gerçekleştirmektedir. Aşağıdaki Tablo 10 da VakıfBank risk yönetiminde etkin olan başkanlıklara değinilmektedir.

Tablo 10. Risk Yönetimindeki İç Kontrol Sürecinde Etkin Olan Başkanlıklar

Teftil Kurulu Başkanlığı	İç Kontrol Başkanlığı	Risk Yönetimi Başkanlığı	Uyum ve Mevzuat Başkanlığı
-----------------------------	--------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Kaynakça: VakıfBank 2017 Sürdürülebilirlik Raporu

Denetim komitesi üyeleri üzerinden Yönetim Kurulu'na tabi olarak yapılandırılmış Risk Yönetimi Başkanlığı, uluslararası standartlara uygun olarak çalışmalarını yürütmektedir. Bankanın maruz kalacağı riskleri tanımlama, ölçme, raporlama, izleme ve kontrol denetim komitesine tabi olarak Risk Yönetimi

Başkanlığı sorumluluğundadır. Ayrıca tüm birimlerde risk yönetim sisteminin bir parçası şeklinde kabul görmektedir. VakıfBank değer ve varlıklarının etkinliğini gözetmek amacıyla riskleri proaktif olarak ölçüp, izleyip raporlamaktadır.

Aynı zamanda mevcut, yeni oluşturulan, değişen veya iptal edilen işlem ve süreçlerin birimler tarafından hazırlanan projelerin Bankapolitika ve kurallarına uygunlukları ve riskleri incelenerek fikir bildirmekte, denetimlerini sağlamakta ve sağladıkları denetimlerin faaliyetlerini artırmakta, otokontrol ve sistemsel mekanizmalar oluşturarak operasyonel riski azaltmaktadırlar.

- **Sosyal Sorumluluk Projeleri:** vakıf ban toplumun ekonomik ve sosyal kalkınmasına da katkı sağlamaktadır. Çevreye karşı gelecek kuşaklara daha yaşanabilir bir dünya bırakmayı hedeflemektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na ait olan arazilere "VakıfBank Hatıra Ormanları" adı ile fidan bağışları bulunmaktadır. Eğitim alanında bilim ve sanat eğitim merkezlerine tabii olan mekatronik ve akıl oyunları atölyelerinin yaygınlaştırılmasına da destek olmaktadır. Kültür ve sanat dalında da İstanbul ve Ankara da bulunan genel merkezlerinde otuza yakın sergiyi ücretsiz ev sahipliği yaparak geleneksel Türk eserlerine katkıda bulunmaktadır. Asıl amaçladıkları Türk Kültürünü sadece Türkiye de değil, yurtdışında da tanıtmaya yönelik projeler geliştirdikleri ya da mevcut projeleri destekledikleri raporlarında gözlenmektedir. Ayrıca spor alanında ki faaliyetleri ile de VakıfBank Bayan Voleybol Takımı adını Türkiye spor tarihine geçirmeyi de başarmıştır.

- **Paydaşlara Yaklaşım:** VakıfBank için paydaşlık, sunmakta oldukları tüm ürün ve hizmetlerden etkilenen ve bankanın stratejik hedeflerini gerçekleştirme de rolü olan kişi ya da kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultu da paydaşların katkılarını önemseyerek, geliştirerek 17. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine destek vermektedirler. Bu şekilde etkin diyalog kurmayı başararak farklı iletişim mekanizmaları ile sürekli iletişim halinde kalmayı amaç edinmektedirler.

- **Sürdürülebilirlik Stratejileri:** VakıfBank ekonomi, çevre ve sosyal performanslarını müşteri odaklı olarak tüm paydaşları dahil değer yaratacak şekilde yönetmeyi öncelik edinmektedir. Kendilerine emanet edilen varlık ve değerleri etkin bir şekilde yöneterek müşterilerine, çalışanlarına, hissedarlarına ve topluma kattıkları değeri sürekli arttırabilmek için sürdürülebilirliği odak noktaları olarak görmektedirler. Bir yıl önceki Geliştirmek, Katkıda Bulunmak, Etkilemek başlıkları

altında topladıkları stratejik yaklaşımlarını 2017 yılında da sürdürerek stratejik yol haritalarını hayatta tutmayı hedeflemektedirler. Aşağıda ki Tablo 11’de VakıfBank Sürdürülebilirlik Stratejileri detaylandırılmıştır.

GELİŞTİRMEK	KATKIDA BULUNMAK	ETKİLEMEK
Sosyal açıdan, performans ve iş akışlarını en önemli yetenekleri ile geliştirerek, yatırımcılarıyla da çevresel anlamda kaynaklarını en etkin bir şekilde yönetmeyi hedeflemişlerdir.	Ülkenin dayanıklılığına, kalkınmasına, genel olarak toplumun refahına ürün ve hizmetleri ile katkıda bulunmaktır.	Müşterilerin ihtiyaç ve isteklerini doğru tarayıp anlayarak hayatlarını kolaylaştıracak şekilde etkilemektedir.

- **Kurumsal Yönetim:** VakıfBank kurumsal yönetim ve etkinlik açısından sektörün krizlere dayanıklılığı, şeffaflığı, adil, hesap verebilir ve sorumlu bir işleyiş ile haksız rekabetin önlenmesi, paydaşların menfaatlerini gözetmek başlıklarında şeffaflık, eşitlik ve hesap verilebilirlik sorumluluğu ile hareket etmektedir. Bu sebep ile sektöre ait tüm düzenlemelerle uyum içinde kalarak yönetsel yaklaşımlarının temeline riskleri proaktif bir yaklaşım ile yaklaşarak, şeffaflığı artırma ve etik bankacılık uygulamalarını geliştirme adına uygulamaları gündeminde tutmaktadır.

VakıfBank dürüst, güvenilir, saydam, toplumsal yararı arttırıcı, çevre saygınlığına dikkat emenin yanı sıra; bilgi suiistimalinin önlenmesi, terörün finansmanı ile mücadelenin önüne geçilmesi adına yönetim kurulunu, Başkan, Başkan Vekili, Genel Müdür ve 5 üyesinin 3 ü bağımsız olmak kaydı ile yönetim kadrosunu tanımlamaktadır.

4.3.2. TC Ziraat Bankası A.Ş.

154 yıl önce faaliyete başlayan Ziraat Bankası ülkemizin global ölçüde en yaygın hizmet ağını oluşturmuş 400’ü aşkın ilçe ve beldelerde tek banka olmayı başarmıştır. Etik değerlerin ve sosyal sorumluluğunun bilince olarak sürdürülebilir

karlılık ve verimlilikle faaliyetlerini devam ettirmektedir. Ziraat Bankasının 2017 yılında yayınlamış olduğu sürdürülebilirlik rapor bilgileri aşağıdaki gibi derlenmiştir.

- **Risk Yönetimi:**Ziraat Bankası 2017 yılında geliştirmiş olduğu sistemsek ve şube denetim süreçlerinin tamamını ana bankacılık sistemine entegre etmiştir. Bu sayede kağıt tasarrufunun yanında zaman, maliyet ve insan kaynağı tasarrufu sağlayarak operasyonel risk yönetimi kalitesini arttırmıştır.

Ziraat Bankası iştirakleri ve yurt dışı şubelerinin denetimi adına Web Tabanlı Denetim modeli hayata geçirilmiştir. Risk yönetim bölümünün çalışmaları yasal düzenlemeler ile tam uyum sergilerken aynı zamanda uluslararası en iyi uygulamaları bünyesine katmayı hedeflemiştir. Bununla birlikte kredi riski, operasyonel risk, piyasa riski, yapısal faiz oranı riski, likidite riski gibi önemli risk türlerinde ileri ölçüm yöntemlerini hayata geçirerek sonuçların banka yönetim ve bölümlerine tam, doğru ve zamanında raporlanmasını hedeflemiştir.

Banka, 2017 yılında kredi riski yönetimi ile ilgili İçsel Derecelendirmeye Dayalı Proje(IRB) başlamıştır. 2018 yılında ise IRB yönetimi ile hesaplama çalışmalarını yürütmeye devam edeceklerini belirtmişlerdir. IRB model sonuçlarının TFRS-9 muhasebe uygulamalarına da etki ederek kredi karşılıklarının ileriye yönelik bir yaklaşım sergileyeceğini de vurgulamışlardır.

- **Sosyal Sorumluluk Projeleri:**Ziraat Bankası, sosyal sorumluluk kapsamında görme engelli müşterileri için sesli yönlendirme hizmeti vermektedir. Kurum içindeki çalışmaların tamamını elektronik ortamda gerçekleştirerek kâğıt tasarrufu sağlamaktadır. Yasal saklama süreleri dolan evraklar ve atık kâğıtlar anlaşmalı yetkili firmalara satılarak 1100 ton atık kağıdın geri dönüşümünü sağlamışlardır. Ayrıca enerji tasarrufunu da dikkate alarak mesai saatlerinde bilgisayarın on dakika süre ile kullanılmaması durumunda monitörün direk uyku moduna geçmesi yönünde otomatik ayar geliştirilmiştir. Ziraat Bankası dokuz sezondur Türkiye Kupası'nın isim hakkını alarak Türk sporunun gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Türkiye'de açılan ilk bankacılık müzesi özelliğini taşıyan Ziraat Bankası Müzesi geçmişe ışık tutarak Cumhuriyet'in her aşamasına bizzat tanıklık etmektedir. Sosyo – kültürel açıdan tarihi bir dönemi kapsayan “Ayla” filmine sponsorluk yapılmıştır.

-Paydaşlara Yaklaşım: Ziraat Bankası paydaşlarına yaklaşımını 2017 sürdürülebilirlik raporunda altı maddede toparlamaktadır.

- Ziraat Bankası için paydaşlar bir banka çalışanı niteliğinde önemsenilmektedir. Bu doğrultuyla beraber paydaşların Ziraat Bankası'nın sürdürülebilir yaklaşımını, taahhütlerini benimseyerek inisiyatif almaları desteklenmektedir.

- Değişim ve dönüşüm noktalarında paydaşların önemini göz önünde bulundurarak yatırımlarını sürdürmeyi hedef olarak benimserler.

- Ziraat Bankası müşterilerini değişmez bir varlık olarak görür. Bu nedenle müşteri memnuniyetini ve sadakatini geliştirmeyi hedeflemektedir.

- Müşterileri ile iş birliği ve farkındalık platformlarında buluşmaya devam ederek, finansal okuryazarlığa ve sürdürülebilirlik farkındalığını artırma çalışmalarına önem gösterir.

- Tedarikçileri ile karşılıklı faydayı geliştirerek evrensel kabul görmüş ilke ve uygulamaları benimsemelerini önemseyerek teşviklerde bulunmaktadır.

- Paydaşları ile karşılıklı saygıyı açık iletişime inanarak, şeffaf bir yaklaşım ortaya koymayı önemsemektedirler.

- **Sürdürülebilirlik Stratejileri:**Ziraat Bankası sürdürülebilirlik planlarını Yönetim Kurulu himayesinde yapılandırarak yalın ve etkin bir uygulamayı benimsemektedir. Uygulamalar Genel Müdür'ün öncülüğünde icra edilmektedir. Sürdürülebilirlik çalışmalarının koordinasyonunu Ziraat Bankası Stratejik Yönlendirme Komitesi üstlenmektedir. Çalışmalar Kurumsal Mimarı Grup Başkanlığınca takip edilmektedir. Tablo 12'de Ziraat Bankasının sürdürülebilirlik yaklaşımı 9 maddeyle açıklanmaktadır.

Madde 1.	Madde 2.	Madde 3.
Ziraat Bankası Ekonomik Sürdürülebilirlik alanındaki başarısını uzun vadede çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik bakışı ile bütünleştirerek devamlılığını hedeflemektedir	Karar alma noktalarında, kaynaklarını ve hizmet alt yapılarını çevresel ve toplumsal konular ile ve bunlara ilişkin potansiyel riskleri göz önünde tutarak özenli bir yaklaşımı dikkate almaktadır.	İklim değişikliğinin yanında, düşük karbon ekonomisine geçiş süreci de dahil çevresel sürdürülebilirliği gündem maddeleri olarak görmektedir.
Madde 4.	Madde 5.	Madde 6.
İnsan odaklı çalışma koşullarına inanarak, iş modelinde çalışanlarına fırsat eşitliği sunmayı hedefleri arasına dahil etmektedir.	Müşteri odaklılığı ve müşteri memnuniyeti her şeyin temelinde tutularak, tüm müşterilerine pratik, anlaşılır ve ulaşılır formatlarda bankacılık ürün ve hizmetlerinin sunulması gözetilmektedir.	İş ortağı olarak görülen tedarikçileri ile ilişkileri karşılıklı saygı, sorumluluk ve adil paylaşım temelinde gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.
Madde 7.	Madde 8.	Madde 2.
Tedarikçilerin başarısı iş ortaklığı olarak tanımlanan projeler ile desteklenmektedir.	Sürdürülebilirliğin evrensel olarak kabul görmüş ilkeleri iş modeline entegre edilerek projeler geliştirmeyi amaçlamaktadırlar.	Ulusal ve uluslararası ölçekte çok taraflı sürdürülebilirlik inisiyatiflerinde ve iş birliği platformlarında yer almanın yanında aktif görev üstlenmeyi hedeflemektedir.

- **Kurumsal Yaklaşım:** Ziraat Bankası kurumsal yönetim ilkelerini titizlikle yönetmektedir. Tüm paydaşlarının beklentilerini dengede tutarak karşılamayı sürdürülebilir bir performansı hedeflemektedir. Yönetim kurulu 9 üyeden oluşmaktadır. Kurul üyeleri 3 yıl süre ile görevlendirilmektedir. Yönetim Kurulu Başkanı ile Genel Müdürlük görevleri farklı kişilerce yürütülmektedir. Günlük faaliyetlerin(sevk, idare ve koordinasyon) tamamından sorumlu kişi Genel Müdür'dür. Yönetim Kurulu üyelerinin banka dışında görev almaları Ziraat Bankası prensiplerince Bankacılık Kanunu Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuatlar ile uyum içerisinde. Kurumsal Yönetim ilkelerine uyumun takibi ve iyileştirilme çalışmaları amacı ile 2012 yılında Kurumsal Yönetim Komitesi kurulmuştur.

4.3.3. Türkiye Halk Bankası A.Ş

Halkbank 2017 Sürdürülebilirlik Raporu Global Reporting Initiative (GRI) Standards kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır. Sürdürülebilirlik Raporu aracılığı ile yatırımcılar, hissedarlar, müşteriler ve sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere Halkbank, çalışmaları hakkında güncel bilgi sunmayı amaçlamıştır.

- **Risk Yönetimi:**Halkbank, faaliyetlerinden kaynaklı ve faaliyetlerini etkileyebilecek riskleri proaktif bir yaklaşımla yönetmektedir. Bu yapı kapsamında ekonomik risklerle birlikte çevresel ve sosyal riskler de analiz edilerek değerlendirilmektedir. Risk Yönetimi Daire Başkanlığının görevi, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, raporlanması, izlenmesi ve kontrolünü sağlamaktır. Mezkûr riskler neticesinde oluşan kayıpların nedenleri incelenmekle beraber bilançonun risklilik düzeyine ilişkin çalışmalar yapılmakta ve ileriye dönük varsayımlarda bulunularak beklenmeyen piyasa koşullarının temel faaliyet kollarına etkisini değerlendirerek, senaryo analizleri ile stres testleri hazırlamakta ve bu koşullarda ayrılması gereken sermaye hesaplanarak sonuçlar, politika ve limitlere yansıtılması suretiyle üst yönetim ile paylaşılmaktadır. Kurumsal Risk Yönetimi kapsamında, bankanın faaliyet kollarında yaşanması muhtemel riskler faaliyet kolu yöneticileri tarafından değerlendirilmekte, risk değerlendirme çalışmaları her yıl risk sahipleri tarafından güncellenmektedir.

- **Sosyal Sorumluluk Projeleri:** Halkbank, faaliyetlerini çevreye duyarlı bir şekilde sürdürme, çevresel etkilerini asgari seviyeye indirmeye ve bu alandaki performansını sürekli olarak geliştirmeyi hedeflemektedir. Faaliyetlerinden kaynaklı

çevresel etkilerini azaltmayı hedeflemekte ve Sürdürülebilir Yönetim Sistemi çalışmaları kapsamında gelişen teknolojiyle birlikte yeni projeler hayata geçirilmektedir. 2012 yılından bu yana karbon ayak izi hesaplama ve azaltım stratejileri geliştirilmiştir. Halkbank, ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemini kurup ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi ile entegre eden ilk Türk bankası olmayı başarmıştır. İklim değişikliği ile mücadele kapsamında Halkbank tarafından yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerinin finansmanı ile karbon emisyonunun azaltılmasına dönük yatırımların finansmanına yönelik ürünler sunulmaktadır. Bu kapsamda Halkbank, çevresel etkileri asgari düzeyde olan yenilenebilir enerji santrallerine destek vermiştir.

Eğitim alanına bakıldığında ise, Banka, İlkokul ve ortaokul çağındaki çocuklarımıza trafik kuralları üzerine günlük yaşamlarında bilinçlenmeleri amacı ile hazırlanan “Emniyet ve Çocuk Günlüğü” kitabının basılmasına da sponsor olmuştur.

Halkbank, kültür-sanata ayrılan kaynağın ülkenin sosyal refahını artırdığına inanarak, ülkemizin kültürel değerlerine katkı sağlama amacıyla çeşitli projelere destek olmaya devam etmektedir.

- **Paydaşlara Yaklaşım:** Sürdürülebilirlik alanında performansın daha ileri noktalara taşınabilmesi için paydaşlarla kurulan düzenli ve sağlıklı iletişim Halkbank Sürdürülebilirlik Yaklaşımı'nın temelini oluşturur. Bu şekilde paydaşlardan farklı iletişim mekanizmaları ile geribildirim, öneri ve fikirleri toplanmaktadır. Elde edilen veriler ürün ve hizmet geliştirmenin yanında Banka'nın uzun vadeli stratejilerinin oluşturulmasında da aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

- **Sürdürülebilirlik Stratejileri:** Bankanın sürdürülebilirlik konusundaki çalışmalarını koordine etmek amacıyla Yönetim Kuruluna bağlı “Sürdürülebilirlik Komitesi” oluşturulmuştur. Sürdürülebilirlik Komitesi, Halkbank'ın sürdürülebilirlik konusundaki çalışmalarını koordine etmek amacıyla Yönetim Kuruluna bağlı çalışan bir organdır. Sürdürülebilirlik Komitesi; 1 Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi, 1 Yönetim Kurulu üyesi, 5 Genel Müdür Yardımcısı ile 10 Daire Başkanından oluşmaktadır. Sürdürülebilirlik Komitesi her yıl, Sürdürülebilirlik Koordinasyon Grubu başkan ve üyelerini seçmektedir. Sürdürülebilirlik Koordinasyon Grubu, Yönetim Kuruluna bağlı olarak çalışan Sürdürülebilirlik Komitesi'nin almış olduğu kararları icra etmek, yapılan çalışmaları kontrol ve takip ederek sonuçlandırmak ve

sürdürülebilirlik alanındaki yeni gelişmeleri Komiteye raporlamak üzere kurulmuştur.

- **Kurumsal Yönetim:**2017 yılında bankanın Genel Müdürlük Teşkilat Şeması değiştirilmiştir. Genel Müdür Yardımcılığı ve Daire Başkanlığı azaltılmış, Uyum ve Daire Başkanlığı adı altında ayrı bir Daire Başkanlığı kurulmuştur. Banka Türk Ticaret Kanunu, Bankacılık Mevzuatı ve Sermaye Piyasası Mevzuatının yanında diğer ilgili mevzuatlar ile de uyum içerisindedir. Yönetim Kurulu Üyeleri, ortaklar tarafından Banka Genel Kurulu'nda seçilmekte olup, 3'ü bağımsız üye ve 2'si denetim kurulu üyesi olmak üzere 11 üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu Bankanın maruz kalabileceği olası riskleri değerlendiren, bu riskleri içsel politikalar ile izleyen ve gerekli önlemleri alan bir rol üstlenmektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Fon aktarımı görevini yerine getiren bankalar ekonominin büyümesi ve kalkınmasında etkili bir konumdadır. Bu bakımdan bankaların görevlerini ne düzeyde yerine getirdiği ve hangi konularda olumlu girişimde buldukları finans literatüründe uzunca bir zamandır ele alınan konu haline gelmiştir.

Bu çalışma ile de bankacılık sistemlerine değinerek, kırılganlık ve kriz durumlarında ne tür reaksiyonlarda bulduklarının krizleri yönetmede ki tekniklerinin cevaplarını bulup, küreselleşmeden de ne oranda etkilendiği de göz önünde tutulacaktır.

İş dünyasında zaman içerisinde yaşanan değişim ve dönüşüm, paydaşları ve paydaşların beklentilerini de değiştirmiş kurumsal raporlamanın da bu değişime cevap verecek şekilde değişmesine, dönüşmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Finansal raporlamadan sürdürülebilirlik raporlamasına ve günümüzde entegre raporlamaya uzanan bu süreçte işletmeler, sadece raporlama şekillerini değil, aynı zamanda rol ve sorumluluklarını ve iş yapma biçimlerini de yeniden tanımlamaktadırlar.2000'li yıllarda kurumların sürdürülebilir bir başarı edebilmesinin yolu faaliyetleri sonucunda yarattıkları değer toplum tarafından onaylanmasına bağlıdır.

Sürdürülebilirlik alanında farkındalıklarında hızlı bir artış yaşandığı ve sürdürülebilirlik alanında dünyada yaşanan gelişmeleri de yakından takip ettikleri görülmektedir. Türkiye'de UN Global Compact imzacısı kuruluş sayısı 2015 yılı itibariyle 300'ü bulurken, GRI seviyesinde raporlama yapan şirket sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir. Ancak, sürdürülebilirlik kavramının şirket stratejilerine entegre edildiği şirketlerin genellikle yabancı ortaklı veya büyük şirketler olduğu da görülmektedir. Bu noktada özellikle Türk sermayeli şirketler ile küçük ve orta ölçekli şirketlerde sürdürülebilirliğin daha iyi anlatılabilmesine ve sürdürülebilirlik raporlamasının yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Borsa İstanbul'da hayata geçirilen Sürdürülebilirlik Endeksinin payları borsada işlem gören şirketlerin sürdürülebilirlik çalışmalarının daha görünür hale gelmesine iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına ve Türkiye'de sürdürülebilir yatırımların artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sürdürülebilirlik ve raporlamasına ilişkin gelişmeler Türk bankacılık sektörü açısından değerlendirdiğinde kamu ve özel sermayeli bankaların sürdürülebilirlik raporlaması konusunda çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bankaların sürdürülebilirlik raporlarında yer verdikleri temel hususların başında risk yönetimi, kurumsal yönetim, paydaşlarla ilişkiler, sosyal sorumluluk konularının geldiği görülmektedir. Bankacılık sisteminde risk unsurlarını farklı boyutta ele alan sürdürülebilirlik raporlarının risk yönetimi konusunda paydaşları sürece dahil etmeleri farklı bir bakışımı kazandırmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin olumlu yönde gelişmelerin bankacılık sistemi için de önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecek çalışmalarda sürdürülebilirlik raporlaması yapan bankaların raporlamanın karlılığa, risk yönetimine, kredi kullandırım hacimlerine etkileri istatistiki ve/veya ekonometrik modellerle test edilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksu, B. (2016). Yatırım Bankacılığı Ve Türkiye'deki Gelişimi, *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi / Yüksek Lisans Tezi*.
- Akın, B.O. (2018). Kamu Bankalarının Türkiye Ekonomisinde Yeri Ve Önemi, *Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi*
- Akgül, A. (2018). Finansal Kırılganlık Ve Türkiye Örneği, *Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi / Yüksek Lisans Tezi*.
- Altıntaş, M.A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Sermaye Yeterliliği*, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- Aydın, S. (2018). Minsky'nin Finansal Kırılganlık Hipotezi ve Türkiye Ekonomisini Kırılganlaştıran Unsurların Logit ve Probit Modelleri ile Analizi (1990:01-2017:08), *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi*.
- Afşar, M, (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları, *Osmangazi Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Cilt:6 Sayı:2 ss.143-171*.
- Aydemir, C. Kaya, M. (2007). Küreselleşme Kavramı Ve Ekonomik Yönü, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 20 Ss.260-282*.
- Atar, K. O. Sarıdoğan, A. A. (2012). Küresel Finansal Krizin Türkiye'de Bankacılık Sektörü Mali Yapısına Etkileri, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 2 Ss.1-17*.
- Aykutlu, A. (2017). Yeni Para Politikası Aracı Olarak Zorunlu Karşılıklar Ve Rezerv Opsiyon Mekanizması, *Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi*.
- Aracı, H. Yüksel, F. (2016). Sürdürülebilirlik Performansının Ölçülmesi: BİST Sürdürülebilir Endeksindeki İşletmelerin Sürdürülebilir Katma Değerinin Hesaplanması, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi 2016 Özel Sayısı, ss. 786-801*
- Altınay, A. (2016). Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt: 3, Sayı: 25, ss. 47-64*
- Boğa, S. (2016). Finansal Kırılganlık Ve Gelişmekte Olan Ükelere Yönelik Uluslararası Sermaye Hareketleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Doktora Tezi*.
- Bozyiğit, A. (2002). Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi Analizi Ve Bilgi Kullanıcıları Açısından Önemi Ve Ortaya Çıkan Eğitim İhtiyacı, *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi*.

- Bulut, S. (2010). Sendikasyon Kredilerinin Türk Bankacılığında Yeri Ve Önemi, *Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Başar, M. (1996). Uluslararası Piyasalardan Fon Sağlamada Sendikasyon Kredilerinin Önemi Ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalara İlişkin Bir Araştırma, *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Bürcü, R. (2015). Sendikasyon Kredisi İlanlarının Borçlanıcı Bankaların Hisse Senedi Getirilerine Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Ampirik Bir Analiz, *Orhangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Çakmak, U. (2006). 2001 Krizinin Anatomisi, Krizin Kökenlerinin Ve Oluşumunun Bir Analizi, İç Ve Dış Tasarruf Açığının Sürdürülebilirliğine İlişkin Kantitatif Çalışmalar Ve Yorumlar, *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi / Doktora Tezi.*
- Çakmak, U. (2013). Finansal Kırılganlık Endeksi (1989-2011) ve Yorumlar, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Cilt: 32, Sayı: 1, ss.239-260.*
- Çinko, L. Ak, R. (2009). Küreselleşen Ekonomilerde yaşanan Bankacılık Krizlerinin Anatomisi, *Maliye Finans yazıları, Cilt: 23, Sayı: 83, ss. 59-83.*
- Çelik. M. (2018). Bankaların Yabancı Fon Kaynakları Ve Banka Fon Kaynak Tercihinin Banka Performansına Etkisi: Türkiye’deki Mevduat Bankaları Üzerine Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Yüksek Lisans Tezi.*
- Çetintaş, U. (2008). Alternatif Fonlama Kaynağı Olarak Sendikasyon Kredileri Ve Türk Bankacılık Sistemine Yönelik Bir Uygulama, *Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü / Doktora Tezi.*
- Duran, S. (2007). Sendikasyon Ve Seküritizasyon Kredilerinin Borçlanılanların Hisse Fiyatlarına Etkisi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Duran, B. (2018). Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi, Karşılaşılan Sorunlar ve Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi, *Başkent Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Emhan, A. (2009). Risk Yönetimi Süreci Ve Risk Yönetmekte Kullanılan Teknikler, *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, Cilt:23, Sayı:3 ss.209-220.*
- Eren, F. M. (2010). Ekonomik Krizler Ve Kriz Göstergeleri: 1990 Sonrası Dünyada Yaşanan Krizler Ve Türkiye Karşılaştırması, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*

- Ermis, H. (2018). 2008 Krizi Öncesi Ve Sonrasının Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkisi, *Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Erdoğan, B. (2006). Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler Ve Kriz Modelleri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Gülerci, A.F. (2012). Bankacılıkta Hukuki Sorumluluğun Risk Kavramı İle İlişkilendirilmesi, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Doktora Tezi.*
- Gülbahar, S. (2017). Finansal Kriz-Bankacılık krizleri Bağlamında Krizden Etkilenen Bankaların Yeniden Yapılandırılması, *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans tezi.*
- Gündoğdu, A. (2019). *Türkiye’de Sürdürülebilir Finans Uygulamaları*, Ankara, Gazi Kitap Evi
- Gür, E. (2007). Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Risk Ölçüm Yöntemleri, *Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Işık, A. (2014). Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Türk Bankacılığında Kredi Riskinin Seçilmiş Finansal Değişkelerle İlişkinin Lojistik Regresyonla İncelenmesine Yönelik Bir Uygulama, *Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- İpeker, M. (2002). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının Finansal Sistem İstikrarının Sağlanmasındaki Rolü, *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü / Uzman Yeterlilik Sınavı.*
- İngeç, E. (2009). İnşaat Firmalarının Kredi Talepleri Ve Bankalar Tarafından Kredilendirilmesi Sistemlerinin Değerlendirilmesi Ve Kredi Tahsis Model Önerisi, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Kırkiç, F.B. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Banka Performansını Etkileyen Faktörler, *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Kaya, F. (2013). *Bankacılık Giriş Ve İlkeleri*, Beta Yayınları.
- Korkmaz, Ö., Erer, D., Erer, E., (2016). Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma ile Finansal Kırılganlık Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (2007-2014), *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, ss. 128.
- Karabulut, M. (2016). Bankacılıkta Riskten Korunma Amaçlı Finans Mühendisliği Tekniklerinin Kullanımı, *Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, / Yüksek Lisans Tezi.*

- Kısacık, F. (2009). Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi Ve Risk Ölçüm Teknikleri Üzerine, *Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Kalkan, A. (2007). Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Değerlendirme, *Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Külahi, E. A. (2013). Bankacılıkta Riskler ve Türk Bankacılık Sektörü 'nün Basel Kriterleri'ne Uyum Süreci, *Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Kaval, H. (2000). *Bankacılıkta Risk Yönetimi*, Yaklaşım Yayınları, 1. Baskı, Ankara, ss.34-36.
- Köçer, G. (2010). Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Finansal İstikrar İçin Önemi, *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Kaya, R. (2018). Finansal Krizler Sonrası Uygulanan Ekonomi Politikalarının Makro Ekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi: 2008 Küresel Finansal Krizi ve Türkiye Örneği, *Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Koldanca, S. (2009). Türkiye'nin ekonomik Kriz Dönemlerinden IMF- Türkiye İlişkileri, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Karakaş, A. (2017). Türk Bankacılık Sisteminde Kaynak Yönetimi:Fon Transfer Fiyatlaması Model Uygulaması, *Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Köse, E. Çetinel, T. (2017). Kurumsal ve Entegre Raporlama: Bir Araştırma. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 8 ss. 155-181*
- Kaya H.P. (2015). Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Şirketlere Sağlayacağı Faydalar, *Muhasebe ve Denetim Bakış, Ahi Evran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, ss. 113-130*
- Karğın, S. Aracı, H. Aktaş, H. (2013). Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Ankara SMMMÖ*
- Merdan, F. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi Ve Karlılık Performansının Belirleyicileri, *Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi / Yüksek Lisans Tezi.*
- Mandacı, P.E. (2003). Türk bankacılık sektörünün taşıdığı riskler ve finansal krizi aşmada kullanılan risk ölçüm teknikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü dergisi, cilt:5, sayı:1, ss.67-84.*
- Oğuz, S. (2018). Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Kırılganlık Ve Krizler, *Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*

- Özcan, D. (2017). Türkiye'de Menkul Kıymetler Piyasası Ve Yatırımcıların Tercihleri Üzerine Bir Araştırma, *Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Özata, Y. (2010). Türk Bankacılık Sisteminin Gelişimi Ve Yabancı Bankaların Sistem İçindeki Rolü, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*
- Özçelik, O. (2006). Bankacılıkta Risk Analizi Yönetimi Ve Riskten Korunma, *Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Pararsız, İ. (2009). *Para Banka Ve Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitap Evi.
- Sevim, C. (2012). Öncü Göstergeler Yaklaşımına Göre Finansal Krizler Ve Türkiye Örneği, *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Doktora Tezi.*
- Sayım, F. Er, E. (2009). Risk Kavramı Ve Bankacılıkta Risk, *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Bilimsel Yayın Organı Çat Dergisi, Cilt:4 Sayı:22 ss.2-48.*
- Sucu, İ. (2005). Türk Bankacılık Sistemi: Finansal Krizler Ve Finansal Kriz Sonrası Uygulanan İstikrar Programının Etkileri, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.*
- Sarisakaloğlu, G. (2016). Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılmasının Kamu Bankaları Üzerindeki Etkisi, *Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Şimşek, K.Ç. (2007). Bankacılıkta Risk Ve Risk Ölçüm Yöntemleri, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Şahin, A. (2006). Türkiye'de Kamu Bankalarının Bankacılık İşlevinin Azalması Ve Kamuya Etkileri, *İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi / Yüksek Lisans Tezi.*
- Turşucu, İ. (2006). Bankacılıkta Risk Yönetimi, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Taşkın, Ü.F. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyette Bulunan Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans tezi.*
- Turgut, A. (2007). Türleri, Nedenleri Ve Göstergeleri İle Finansal Krizler, *TÜHİS İş Hukuku Ve İktisadi Dergisi Cilt: 20, Sayı: 4-5, Ss.35-46.*
- Tokcu, E. (2012). HymanMinsky'nin Finansal İstikrarsızlık Hipotezi Çerçevesinde Finansal Krizler ve Çözüm Önerileri, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 67, Sayı: 2, ss. 189-212.*
- Topçu, M.K. Korkmaz, G. (2015). Entegre Raporlama: Kurumsal Bir İnceleme, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 1, ss. 1-22*

- Veli, A.Y. (2010). Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Stratejileri, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 14, ss. 63-8*
- Yetimoğlu, M. (2018). 2008 Finansal Krizin Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu Ve Türk Bankacılık Sistemi, *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 110.*
- Yaman, G. (2018). Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Personelin Rolü, *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Yılmaz, N. (2007). 1930-1946 Döneminde Türk Bankacılık Tarihi, *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Doktora Tezi.*
- Yarız, A. (2011). Bankacılıkta Risk Yönetimi: Risk Matrisi Uygulaması, *Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü / Doktora Tezi.*
- Yılmaz, S. (2018). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Etkinliklerinin Analizi, *Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Yılmaz, G.Ü. (2018). Türkiye’de Mevduat Bankalarının Bilişim Teknolojisi Yatırımlarının Bankaların Etkinliği Ve Finansal Başarısı Üzerindeki Etkileri (2010-2015), *T.C Maltepe Üniversitesi İstanbul, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- Zembilören, B. (2009). Devletin Kamu Bankalarına Etkisi Ve Basel-İı Kriterleri, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Yüksek Lisans Tezi.*
- 25983 Sayılı Bankacılık Kanunu.